

www.eknizky.sk

Ze dnů příštích

Herbert George Wells

ZE DNŮ PŘÍŠTÍCH

SLAVNÍ AUTOŘI LITERATUR
SVĚTOVÝCH.

HERBERT GEORGE WELLS

eknizky.sk

NAKLADATEL JOS. R. VILÍMEK. 1910

Ze dnů přístích by Herbert George Wells is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

I.	1
<i>LÉK PROTI LÁSCE.</i>	
II.	17
<i>PUSTÁ ZEMĚ</i>	
III.	33
<i>ŽIVOT V MĚSTĚ</i>	
IV.	49
<i>PODZEMÍ</i>	
V.	65
<i>BINDON ZAKROČUJE</i>	

I.

LÉK PROTI LÁSCE.

Výtečný pan Morris byl Angličan a žil za dnů královny Viktorie Dobré. Byl to člověk velmi zámožný a rozumný; četl Times, chodil do kostela a když dospěl prostředních let, zahostil se mu na tváři výraz tichého opovržení ke všem, kdo nebyli jak on. Byl jedním z lidí, kteří konají vše, co je správné, slušné a rozumné, s nezvratnou pravidelností. Nosil vždy jen příhodné a slušné šaty, dovedl se udržeti na úzké cestě mezi fintivostí a ošumělostí, přispíval vždy jen na pravé dobročinné účely, a to v rozvážném kompromissu mezi okázalostí a skrblictvím, a nikdy neopomenul si dáti přistříhnouti vlasy do náležité délky.

Vše, co se slušelo a patřilo, aby muž jeho postavení měl, pan Morris měl; a vše, co se slušelo a patřilo, aby neměl, pan Morris dojistá neměl.

A mezi jiným slušným a patřičným majetkem měl tento pan Morris ženu a děti. Byl to ovšem náležitý druh ženy a náležitý druh a počet dětí; nebylo na nich ničeho fantastického nebo přepjatého, pokud bylo panu Morrisovi známo; nosily naprosto korrektní šaty, ani elegantní, ani hygienické ani obnošené. Všichni bydlili v pěkném domku pozdního viktoriánského slohu, jenž byl napodobeninou architektury z dob královny Anny; štít jeho byl vyzdoben napodobeným brázděným zdívem, omítnutým čokoládovou barvou, výplněmi z napodobeného dubového dřeva; domek měl také terassu z pálené hlíny, jež nahrazovala kámen, a kostelní okna nad vchodem.

Hoši páně Morrisovi chodili do dobrých a řádných škol a byli určeni k ctihodnému povolání; děvčata, přes jakési fantastické protesty, byla provdána spořádaným, usedlým, obstárlým mladíkům s dobrými vyhlídkami. A když se slušelo a patřilo, aby umřel, pan Morris to také učinil. Dostal mramorový náhrobek beze všech nesmyslů a pochvalných nápisů, imponující svou prostotou — takový byl mrav jeho doby.

Náhrobek zakusil mnoho změn, podle přijatých zvyků v těchto

2 Ze dnů přístích

záležitostech, a dlouho před dobou, v níž počíná tato povídka, kosti páně Morrisovy zpráchnivěly a prach byl rozvát do všech konců světa. A jeho synové, vnukové, pravnukové a prapravnukové rovněž proměnili se v prach a popel, a byli rozmetáni na všechny světové strany. Kdyby se mu byl o tom někdo zmínil, byl by si ho pohněval. Měl opravdu vážné pochybnosti o tom, bude-li mít lidstvo vůbec jaké budoucnosti, až on umře.

Zdálo se mu, že je zhola nemožno a nezajímavě si představit jakoukoli událost po jeho smrti. Přes to však, i když jeho prapranuk zemřel, zapadl a byl zapomenut, i když jeho domek s napodobeným hrázděným zdívem odešel cestou všech padělků, když Times zanikly, cylindr stal se směšnou starožitností, prostě imposantní náhrobek, zasvěcený panu Morrisovi, byl spálen do malty a vše, co pan Morris pokládal za skutečné a důležité, zvětralo a odumřelo, svět šel stále svou cestou, lidé stále chodili po něm, bez ohledu a starosti o budoucnost a vůbec o vše, mimo své vlastní já a svůj majetek, právě tak, jak si počínal pan Morris.

A ku podivu — pana Morrise by byl poděsil, kdo by mu to byl nastínil — po celém světě bylo rozprášeno množství lidí, v nichž proudila krev páně Morrisova. Právě tak, jak jednoho dne rozptýlí se snad životní síla, nahromaděná ve čtenáři této povídky, po celé naší zemi a smísí se s tisíci různých rodů měrou, jež vymyká se představě a vyšetření.

A mezi potomky tohoto pana Morrise byl jeden neméně rozumný a střízlivý, než jeho předek. Byl těžce otlý, malé postavy, jako onen starověký muž z devatenáctého století, od něhož jeho jméno Morris — psal je Mwres — pocházelo; měl týž výraz lehkého opovržení. Byl rovněž na svou dobu zámožným člověkem, nemiloval novotářů, hloubalů o budoucnosti a nižších tříd, stejně jako starožitný Morris. Nečetl Times; v pravdě ani nevěděl, že Times kdy vycházely — tento podnik zapadl někde v jícnu uplynulých věků; avšak hlas fonografu, jenž k němu hovořil při ranní toaletě, mohl býti hlasem některého znova oživšího Blowitze, kdyby se zabýval světovými záležitostmi. Tento fonografický stroj byl tvaru a rozměrů hollandských hodin, na dolejší jeho části byly elektrické barometrické ind'katory, elektrický zvonek a kalendář, automatický ukazatel schůzek, a tam, kde býval ciferník, zelo ústí trumpety. By lodí co nového, rozkřičela se trubka jako krocán: „Galloop, galloop,“ a vyvířkala své poselství jak jen trubka dovede řváti. Vyprávěla Mwresovi, zatím co se strojí, plnými, bohatými, hrdelními zvuky o všech událostech, jež se

přihodily letadlům, která jezdila kolem celého světa, o nej novějších návštěvnických módních lázní v Tibetu a o všech schůzích velkých monopolních společností minulého dne. Nepřál-li si Mwres poslouchati, co mu stroj říkal, stačilo, stiskl-li knoflík, fonograf se poněkud zajíkl a počal mluvíti o něčem jiném.

Mwresův ústroj lišil se ovšem velice od obleku jeho předka. Je pochybno, bylo-li by jim něco odpornějšího a trapnějšího, než kdyby jeden vězel v šatech druhého. Mwres byl by si dojí i sta raději vyšel polonahý než v cylindru, černém kabátě, šedých kalhotách a s hodinkovým řetězem, jež naplňovaly před věky pana Morrise zdravou sebeúctou. Mwres nepotřeboval se vůbec holiti; obratný operatér odstranil mu již dávno všechny kořínky z lící. Nohy vsunul do roztomile červených a jantarově žlutých spodků, jež rozedmul malou, důvtipně sestrojenou hustilkou tak, že zdánlivě naznačovaly mocné svalstvo. Nad nimi měl také pneumtické ústrojí pod jantarově žlutou, hedvábnou tunikou, takže byl obklopen vzduchem a podivuhodně chráněn proti náhlým změnám tepla a zimy. Na vše to přehodil šarlatový plášť s okrajem fantasticky lemovaným. Na hlavě, pečlivě zbavené všeliké stopy vlasů, upravil si roztomilou, jasně šarlatovou Čapku, ku podivu podobnou kohoutímu hřebenu. Ustroj jeho byl úplný; a jsa si vědom, že je pečlivě a slušně oděn, byl s to čeliti svým bližním s klidnou tváří.

Tento Mwres — zdvořilé oslovení „Mister“ vymizelo již před věky — byl úředníkem trustu Větrných kol a vodopádů, velké to společnosti, které náležela veškerá větrná kola a vodopády na světě, a která čerpala všechnu vodu a dodávala všechnu elektrickou energii, které lidé v těchto pozdních dobách potřebovali. Bydlil v ohromném hotelu poblíž části Londýna, zvané Seventh Way a měl veliké a pohodlné pokoje v sedmnáctém poschodí. Domácnosti a rodiny zmizely již dávno před tím s postupným zjemněním mravů; a skutečně stále stoupání činže a ceny pozemků, vymizení domácího služebnictva a obtížnost umění kuchařského učinilo oddělené hospodářství viktoriánských dob nemožným, a také nikdo netoužil po takovém divém odloučení.

Když dokončil svou toalettu, šel k jedněm ze dvou vchodů a svého obydlí — byly tam dveře na opačných stranách, a oboje byly označeny velikým šípem, ukazujícím cestu různým směrem — stiskl knoflík, aby je otevřel, a octl se na široké chodbě, jejíž středem pohybovala se křesla rychlým

4 Ze dnů přístích

tempem na levo. Na některých křeslech seděli pestře odění mužové a ženy. Pokynul známým — v těchto dobách se neslušelo hovořit před jídlem — usadil se na jedno křeslo a v několika vteřinách dopraven byl ke dveřím zdviže, kterou sestoupil do rozlehlé, nádherné síně, kdež mu byla automaticky podána snídaně.

Pokrmý se velice lišily od snídaně viktoriánské. Hrubé spousty chleba, jež bylo třeba rozkrájet a omáčet ve zvířecím tuku, aby byly chutný, stále rozeznatelné části zvířat čerstvě zabitých, šeredně opečených a rozsekaných, vejce surově odňatá nějaké protestující slepici — podobné věci, ač byly obvyklým pokrmem dob viktoriánských, vzbudily by jen hrůzu a odpor v ušlechtilých myslích lidí těchto pozdních dob. Místo nich měli paštiky a koláče příjemných a rozmanitých tvarů, na nichž nebylo stop po barvě a tvaru nešťastných zvířat, z nichž pocházela podstata nebo šťáva těchto jídel. Objevovaly se na malých talířích, jež sjížděly po kolejích ze skříňky umístěné na konci tabule. Pozorovateli devatenáctého století zdálo by se, že plocha stolu, soudě dle pohledu a dotyku, je pokryta jemně bílým damaškem, ve skutečnosti byla to však jen okysličená kovová deska, a bylo lze ji po jídle okamžitě očistiti. Sta podobných stolků bylo v síni, a u většiny jich seděli tito občané pozdních dnů po jednom nebo ve skupinách. A když se Mwres usadil před svou elegantní snídaní, ozval se neviditelný orchestr, jenž měl právě před tím přestávku, a naplnil vzduch hudbou.

Avšak Mwres nejevil příliš zájmu ani k jídlu ani k hudbě; oči jeho bloudily neustále po síni, jakoby očekával opožděného hosta. Konečně dychtivě vstal, pokynul rukou a současně objevil se velký, snědý muž v obleku žlutém a olivově zeleném. Když tato osoba, krácející odměřeně mezi stolky, se přiblížila, byla zřejmá bledá vážnost její tváře a neobyčejná pronikavost očí.

Mwres se opět usadil a ukázal na vedlejší křeslo. „Již jsem se obával, že nepřijdete,“ pravil. Přes odlehlost doby byl jazyk anglický stále týmž, jakým byl v Anglii za časů Viktorie Dobré. Vynález fonografu a podobných prostředků k uchování zvuků a postupné nahražování knih takovými přístroji, nejen ochránilo lidský zrak před úpadkem, nýbrž i zastavilo postupnou změnu přízvuku, dosud neodvratnou, utvořivši bezpečný jazykový základ.

„Zdržel mne zajímavý případ,“ pravil žlutě a zeleně oděný muž. „Vynikající politik — ehm! — trpící přepracováním.“

Pohlédl na snídání a usedl.

„Nezavřel jsem oka po čtyřicet hodin,“ dodal.

„Úžasné!“ pravil Mwres. „Hleďme! Vy hypnotiséři máte mnoho práce!“ Hypnotisér vzal si kus vábné, jantarově zbarvené huspeniny.

„Mívám velmi mnoho zákazníků,“ pravil skromně.

„Bůh ví, co bychom si počali bez vás.“

„Oh! Tak příliš nezbytní nejsme,“ pravil, kochaje se příjemnou chutí huspeniny. „Svět se obešel bez nás po několik tisíc let. Před dvěma sty lety nebylo jediného! Totiž v praxi. Lékařů bylo ovšem na tisíce — většinou strašně neobratní surovci, kteří šli jeden za druhým jak ovce — avšak znalci ducha, kromě několika empirických bříddů, vůbec nebylo.“

Soustředil svou pozornost na huspeninu.

„Byli však lidé tak zdraví —?“ začal Mwres.

Hypnotisér zavrtěl hlavou.

„Nevadilo někdy, byli-li trochu hloupí nebo v tkaví. Život byl tehdy tak snadný. Nebylo soutěže, jež by stála za řeč, nebylo tísně. Bylo třeba notné poruchy lidského ducha, aby se něco podniklo. A pak, víte, je lapili a zavřeli do tak zvaných asylů pro šílenec.“

„Vím,“ pravil Mwres. „V oněch ničemných historických románech, jimž každý naslouchá, pokaždé se zachrání krásné, mladé děvče z asylu nebo něčeho podobného. Nevím, všímáte-li si tohoto braku.“

„Musím přiznati, že tak činím,“ pravil hypnotisér. „Vystoupíte sám ze sebe do oněch podivných, dobrodružných, polocivilisovaných dnů devatenáctého století, kdy mužové byli drsní a ženy prosté. Mám rád pěkně ztřeštěnou povídku nade všechno. Byly to podivné časy, když po začazených železnicích jezdily supající, staré vlaky kolem starobylých domů a když se ještě vozilo koňmi. Nečtete, tuším, knih?“

„Ani pomyslení!“ pravil Mwres, „chodil jsem do moderní školy a neučili jsme se ani trochu onoho prastarého nesmyslu. Fonografy mně úplně postačí.“

„Ovšem,“ pravil hypnotisér, „ovšem;“ a přehlédl stůl, aby věděl, co si má nyní vybrati. „Víte,“ pravil, nabíraje si temně modré zavařeniny, jež vypadala slibně. „Myslím, kdyby jim byl někdo řekl, že za dvě stě let bude celá třída lidí zaměstnána tím, že bude vštěpovat pojmy v paměť, vyhlazovat nepříjemné myšlenky, sledovat, přemáhat bezděčná avšak nežádaná hnutí a tak dále pomocí hypnotismu, nebyli by věřili, že je to možno. Málo lidí

6 Ze dnů přístích

vědělo, že rozkazu daného v mesmerickém transu nutno poslechnout i, i když trans přešel. A přece žili tehdy lidé, kteří byli s to jim říci, že je to věc tak naprosto jistá, jako průchod Venuše.“

„Tedy znali hypnotismus?“

„Oh, zajisté! Užívali ho — k bezbolestným zubním operacím a podobným úkonům! Tato modrá hmota je zpropadené dobrá; co je to?“

„Nemám nej menšího tušení,“ pravil Mwres, „avšak připouštím, že je velmi dobrá. Vezmete si více.“

Hypnotisér opakoval svou chválu a nastala ochutnávači prestávka.

„Zmínka o těchto historických románech,“ pravil Mwres, pokoušeje se o lehké, nenucené způsoby, „přivádí mne — a — k předmětu — který a — jsem měl na mysli, když jsem vás požádal — když jsem vyslovil přání, abychom se sešli.“

Ustal a nabral zhluboka dechu.

Hypnotisér upřel na něj pozorně oči a jedl dále. „Faktum jest,“ pravil Mwres, „že mám — vskutku dceru. Nu a, víte, poskytl jsem jí — a — pokud možno nej lepšího vychování. Celou řadu nej lepších profesorů tance, způsobů, konveršace, filosofie, umělecké kritiky . . .“

Naznačil posunkem všeobecné vzdělání.

„Chtěl jsem ji provdati za svého dobrého přítele Bindona z Bleskové komise — malého, prostého člověka, poněkud sice nepříjemných zvyků, ale jinak výtečného chlapíka — skutečně výtečného chlapíka.“ „Ano,“ pravil hypnotisér, „pokračujte. Kolik je jí let?“

„Osmnáct.“

„Nebezpečný věk. Nuže?“

„Nuže: zdá se, že se příliš oddávala četbě oněch historických románů. Výstředním způsobem—ano, výstředním. Tak že zanedbávala i filosofii. Má plnou hlavu nevýslovných nesmyslů o vojínech, kteří bojují jak se jmenovali ? — Etruskové?“

„Egyptané.“

„Egyptané — zcela možno. Ohánějí se meči, revolvery a podobně — potoky krve — strašné! — o mladých lidech na torpédoborcích, létajících do povětří — tuším, že to byli Španělové — a o nejpodivnějších dobrodružích všeho druhu. Umínila si, že se musí vdáti z lásky a ten ubožák Bindon —“

„Měl jsem již podobné případy,“ pravil hypnotisér. „Kým jest onen mladík?“

Mwres podržel zdání resigovaného klidu. „Jen se tažte,“ pravil. „Jest,“ — a hlas klesl mu studem „pouhým zřízencem na stanici, na které přistávají letadla z Paříže. Má milou tvář — jak se říká v románech. Je zcela mlád a výstřední. Horuje pro starožitnosti umí číst a psát! A ona též. A místo, aby se domlouvali telefonem jako rozumní lidé, píší a posílají si — jak se to jmenuje?“

„Dopisy?“

„Ne — ne dopisy . . . Ah — básně.“

Hypnotisér zdvihl obočí. „Jak se s ním seznámila?“ „Sklouzla, když sestupovala z pařížského letadla a padla mu do náručí. Zlo bylo hotovo ve mžiku!“ „Tak?“

„Ano — toť vše. Nutno tomu učiniti přítrž. Proto chci se s vámi poraditi. Co činiti? Co lze podniknouti? Ovšem já nejsem hypnotisérem. Mé vědomosti jsou omezeny. Avšak vy —?“

„Hypnotismus není magií,“ pravil muž v zeleni, klada obě ruce na stůl.

„Oh, zcela správně! Ale přece —!“

„Nikoho nelze hypnotisovati proti jeho vůli. Dovede-li se vzepříti sňatku s Bindonem, vzepře se nejspíše i hypnotisování. Kdyby však jednou byla hypnotisována — třeba někým jiným — je věc odbyta.“ „Mohl byste —“

„Ó zajisté! Jakmile ji ovládneme, namluvíme jí, že se musí provdati za Bindona, že je to její osud; nebo že onen mladík je odporný; až ho spatří, že dostane závrať nebo omdlí, nebo nějakou podobnou drobnost. Neho, zclairli se nvěsti ji do transu dosti hlubokého, mřžeme jí přikázati, aby na nej úplně zapomněla „Výborně!“

„Jedná se jen o to, aby se dala hypnotisovati. Od vás ovšem nesmí vyjiti žádný návrh nebo rada — poněvadž už vám jistě v této věci nedůvěřuje.“

Hypnotisér nachýlil hlavu na stranu a uvažoval. „Je trpké, když člověk nemůže ovládnouti svou dceru,“ pravil Mwres na piano.

„Musíte mi udati jméno a obydlí oné mladé dámy řekl hypnotisér, „a nějaké podrobnosti o této záležitosti. A mimochodem, jde zde také o peníze?“

Mwres váhal.

„Je tu jakýsi kapitál — vskutku, značný kapitál — investovaný ve Společnosti patentních silnic. Od její matky. Proto je celá věc tak mrzutá.“

8 Ze dnů příštích

„Tak jest,“ pravil hypnotisér. A neustal ve svém křížovém výslechu, vyzptáváje se na všechny podrobnosti. Byla to zdlouhavá rozmluva.

A zatím „Elisabeth Mwres“, jak psala své jméno, čili „Elisabeth Morris“, jak by ji psal člověk devatenáctého století, seděla v klidné čekárně pod velkou stanicí, na niž letadla z Paříže sestupovala. A vedle ní seděl její štíhlý, hezký mileneček a četl jí báseň, kterou sepsal ráno, když měl službu na stanici. Když skončil, seděli chvíli tiše; po té, jako pro jejich zvláštní zábavu, přiblížil se veliký létací stroj z Ameriky, sestupuje kvapně s výšin oblohy.

Z počátku to byl malý obdélník, mlhavý a modravý mezi vzdálenými rozčereňnými obláčky; pak rychle vzrůstal a bělal, až bylo viděti všechny skupiny plachet zvláště, z nichž každá byla několik set stop široká, štíhlé tělo, jež nesly, a konečně i tečkovaná řada pohyblivých sedadel pro cestující. Ačkoli letadlo klesalo, zdálo se cestujícím, že se dále řítí oblohou a že stín jeho, dotýkající se střech města, kvapně se k nim blíží. Slyseli, jak vzduch kolem nich hvízdá a sirény pronikavé houkají, varujíce ty, kdo byli na stanici, kam loď měla přistáti. Náhle klesl zvuk o dvě oktávy, loď zmizela, nebe bylo čisté a prázdné, a Eliška mohla opět obrátiti své jasné oči k Dentonovi, sedícímu jí po boku.

Mlčení se přetrhlo; Denton, hovoře jakýmsi umělým podřečím, které bylo, jak se domnívali, jejich majetkem — ačkoli milenci užívali takové řeči již od začátku světa — vykládal, jak si jednoho krásného jitra vyletí do vzduchu přes všechny překážky a nesnáze, které je obkličují, a poletí do rozkošného, sluncem zalitého města v Japonsku, jež si vyhlédli, půl cesty kolem světa.

Měla ráda tento sen, bála se však podniku. Odkládala ho slovy: „Až jindy, miláčku, až jindy,“ na všechny jeho přímlyvy, aby to bylo brzy. Konečně ozvalo se pronikavé hvízdání a Dentonovi nastal čas, aby se vrátil ke svým povinnostem na stanici. Rozloučili se — stejně jak loučili se milenci po tisíce let. Eliška sešla chodbou ke zdviži a tak dostala se k jedné z ulic současného Londýna, který byl celý zasklen, aby byl chráněn před počasím, a opatřen pohyblivými chodníky, vedoucími do všech částí města. Jedním z nich vrátila se do svých komnat v ženském hotelu, kde bydlila, do pokojů, jež měly telefonické spojení s nej lepšími profesory světa. Avšak srdce její bylo plno slunečního světla ze stanice letadel, a moudrost všech nej lepších profesorů světa zdála se jí pošetilostí v tomto světě.

Dobu kolem poledne strávila v gymnasiu a poobédvala s dvěma jinými dívkami a jich společnou průvodkyní — neboť dosud bylo zvykem

zámožných tříd, že dívky, jež neměly matky, vycházely s průvodkyní. Průvodkyně měla toho dne návštěvu, muže v zelených a žlutých šatech, bledé tváře a živých očí, který podivuhodně hovořil. Mezi jiným nadšeně chválil nový historický román, jež právě vydal jeden z největších populárních spisovatelů té doby. Jednal ovšem o rozsáhlé době královny Viktorie; autor zavedl mezi jiným novinku, nadepsav každý větší oddíl příběhu po způsobu nápisů kapitol ve staromódních knihách. Tak na příklad, „Jak drožkáři z Pimlica zastavili viktoriánské omnibusy“, „O velkém boji na zámeckém dvoře“ a „Jak piccadilský strážník byl zabit při konání své povinnosti“. Muž v zeleni a žluti chválil tuto novotu.

„Tyto jadrné věty,“ pravil, „jsou hodny podivu. Rázem osvěcují ony ztřeštěné, rušné doby, kdy se lidé sráželi v blátivých ulicích a smrt číhala na člověka za každým rohem. Tehdy se žilo! Jak velkým zdál se asi svět! Jak úžasným! Byly ještě části světa úplně neprozkoumané! Za našich dnů vyhledali jsme téměř údiv a vedeme život tak způsobný a pořádný, že odvaha, vytrvalost, víra a všechny vznešené cnosti, jak se zdá, v lidstvu vymirají.

A tak mluvil dále, uchvacuje mysl děvčat, až se jim zdál život, který vedly v obrovitém, spleťtém Londýně dvaadvacátého století, život osvěžovaný vzdušnými výlety do všech částí světa, jednotvárným živořením v porovnání s daedalskou minulostí.

Eliška neúčastnila se z počátku hovoru, avšak za chvíli stal se předmět tak zajímavým, že učinila několik ostýchavých poznámek. Host však, jak se zdálo, ani neposlouchal, co pravila. Hovořil dále a popisoval, jak se lidé novým způsobem baví. Dávají se hypnotisovati, a obratným způsobem se jim vnukne, že žijí v pradávných dobách. Odehrávají malé románky v minulosti, zdánlivě plné skutečnosti, a když se probudí, vzpomínají si na vše, co se s nimi dělo, jako by to skutečně prožili.

„Je to věc, o kterou jsme se pokoušeli po celou řadu let,“ pravil hypnotisér. „Je to skutečně umělý sen. Konečně jsme tomu přišli na kloub. Považte, co vše se nám tím otvírá — obohacení naší zkušenosti, obnovení dobrodružství, únik z tohoto špinavého, soutěží zmítaného života, jímž žijeme! Považte!“

„A vy to dovedete?“ tázala se průvodkyně chtivě.

„Konečně již to umíme,“ pravil hypnotisér. „Můžete si objednat sen, jaký vám libo.“

10 Ze dnů přístích

Průvodkyně se dala první hypnotisovati a sen, pravila, byl rozkošný, když opět procitla.

Druhé dvě dívky, podníceny jejím nadšením, také se odevzdaly do rukou hypnotisérových a ponořily se do romantické minulosti. Nikdo se ani nezmínil, že by Eliška měla zkusiti tuto novou zábavu; teprve na svou vlastní žádost byla pohřížena do říše snů, kde není ani svobody ani volby ani vůle . . .

A tak zlo bylo dokonáno . . .

Jednoho dne, když Denton sešel do onoho klidného útulku pod stanicí letadel, Eliška nebyla na svém obvyklém místě. Byl zklamán a trochu se hněval. Příštího dne nepřišla, a rovněž i třetího dne. Jal ho strach. Aby ukryl své obavy sám před sebou, dal se do psaní sonettů pro ni, kdyby snad opět přišla . . .

Po tři dny bojoval takto prací proti hrůze, a pak ukázala se mu pravda jasná a chladná, jež nedala se popřítí. Snad je churava, snad je mrtva; nechtěl však věřiti, že ho zradia. Následoval týden plný trýzně. A tu poznal, že bez ní nemá svět pro něj ceny, a že ji musí hledati, byť to byl i beznadějný podnik, až ji opět najde.

Měl jakési nepatrné soukromé jmění a proto opustil své místo na letací stanici a umínil si, že vyhledá onu dívku, jež se mu stala vším na světě. Nevěděl, kde bydlí a málo znal její poměry; neboť bylo jedním z kouzel jejich dětinského románu, že nesměl věděti ničeho o ní a rozdílů jejich postavení.

Městské třídy otvíraly se před ním na východ a západ, sever a jih. I za dnů královny Viktorie byl Londýn bludištěm, onen malý Londýn s ubohými čtyřmi miliony obyvatel; avšak London, jež prohledával, Londýn dvacátého druhého století měl třicet milionů duší. Zprvu byl horlivý a zběsilý a nepřál si času ani k jídlu ani spánku. Hledal po celé týdny a měsíce, prošel všemožnými stavy a zoufalství, rozrušení a úzkosti. Dávno, když již touha jeho byla umrtvena, pouhou setrvačností svého úsilí byl puzen z místa na místo, díval se lidem do tváří, rozhlížel se na všechny strany v nekonečné spleti ulic, zdviží a průchodů tohoto nesmírného lidského úle.

Konečně náhoda byla mu přízniva a spatřil ji.

Byla právě jakási slavnost. Byl hladov; zaplatil vstupné a Zašel si do jedné z gigantických jídelen; protlačil se mezi stolky a prohlížel si z pouhého zvyku každou skupinu, kterou míjel.

Stanul, zbaven schopnosti pohybu, oči vypouleny a ústa otevřena. Eliška seděla ve vzdálenosti asi dvaceti kroků a přímo na něj hleděla. Upírala na něj oči, tvrdé, bezvýrazné a beze známky, že ho poznává, jako by to byly oči sochy.

Chvilí se na něj dívala a pak obrátila svůj pohled jinam.

Kdyby byl mohl souditi jen dle očí, byl by v pochybnostech, je-li to vskutku Eliška, poznal ji však podle posunků ruky, půvabu bujné malé kadeře, jež jí poletovala nad uchem, když pohnula hlavou. Její společník jí cosi řekl, a ona se obrátila se shovívavým úsměvem k tomuto malému muži v bláznivém oděvu, posázeném pneumatickými růžky, jako tělo nějakého podivného plaza — k Bindonu, kterého jí otec vyvolil.

Chvilí stál Denton bled a hleděl divoce; po té přemohla ho strašlivá slabost a usedl k jednomu z malých stolků. Usadil se zády k ní a chvilí nedbal o to, aby ji opět spatřil. Když se konečně obrátil, ona, Bindon a dvě jiné osoby právě se zdvihaly k odchodu. Byl to její otec a průvodkyně.

Seděl, neschopen činu, až čtyři postavy se vzdálily a zmenšily; tu teprve vyskočil, posednut myšlenkou, aby je stíhal. Chvilí se obával, že je ztratil, ale pak setkal se s Eliškou a její průvodkyní na jednom z pohyblivých chodníků, jež protínaly město. Bindon a Mwres zmizeli.

Nedovedl se o vládnout i. Cítil, že s ní musí ihned promluvit, nebo že zemře. Protlačil se na místo, kde seděli, a usadil se vedle nich. Tvář jeho byla křivena polohysterickým vzrušením.

Položil jí dlaň na ruku.

„Eliško?“ pravil.

Obrátila se v nelíčeném úžasu. Nie, mimo strach před cizím člověkem, nejevilo se jí v tváři.

„Eliško,“ zvolal, a hlas jeho připadal mu cizím: „drahoušku — znáš mne?“

V Eliščině tváři nezračilo se nic, mimo zděšení a zmatek. Odsedia si od něho. Průvodkyně, malá šedivá žena živých rysů se naklonila ku předu, aby zakročila, její rozhodné, břitké oči si prohlížely Dentona.

„Co pravíte?“ tázala se.

„Tato mladá dáma,“ odpověděl Denton,— „mne zná.“

„Znáte ho, miláčku?“

„Nikoli,“ řekla Eliška podivným hlasem, tisknouc si ruku na čelo a mluvíc, jako by si opakovala lekci.

12 Ze dnů příštích

„Nikoli, neznám ho. V í m — že ho neznám.“

„Ale — ale... neznáš mne! Jsem—Denton, Denton. S nímž jsi mluvila. Nepamatuješ se na stanici letadel? Malé sedátko na volném vzduchu? Verše—“

„Ne,“ zvolala Eliška,— „nikoli. Neznám ho. Neznám ho. Poněkud snad . . . ale neznám ho. Nevím nic jiného, než že ho neznám.“

Tvář její jevila nesmírnou trýzeň.

Ostrý zrak průvodkyně těkal s děvčete na mladíka.

„Vidíte?“ pravila, jemně se usmívajíc.

„Nezná vás,“ řekla průvodkyně. „Nesmíte . . . Zmýlil jste se. Nesmíte již s námi déle mluvit. Nesmíte nás obtěžovat na veřejné ulici.“

„Ale—“, pravil Denton a na chvíli jeho zbledovaná, vyzáblá tvář vzepřela se osudu.

„Nesmíte se dotírat, mladíku,“ protestovala průvodkyně.

„Eliško!“ Zvolal.

Tvářila se jak umučení.

„Neznám vás,“ volala, ruku na očích. „Ó, neznám vás!“

Chvíli seděl Denton ztrnule. Pak vstal a povzdechl si hlasitě.

Učinil podivný posunek k vysoké skleněné střeše veřejné cesty, jako by se něčeho dovolával, obrátil se, skákal bezohledně s jednoho pohyblivého chodníku na druhý a zmizel mezi hloučky lidí, kteří po nich přecházeli. Průvodkyně sledovala ho pohledem, načež popatřila na zvědavé tváře kolem sebe.

„Má drahá,“ tázala se Eliška, tisknouc jí ruku, a jsouc tak hluboce pohnuta, že nedbala ničeho, „kdo byl ten muž? Kdo byl ten muž?“

Průvodkyně pozdvihla obočí. Promluvila jasným zřetelným hlasem.

„Nějaký pološílený člověk. Jakživa jsem ho neviděla.“

„Nikdy?“

„Nikdy, miláčku. Netrap si hlavu podobnými věcmi.“

A krátce na to proslulý hypnotisér, který se odíval Zeleně a žlutě, měl nového klienta. Po jeho ordinační síni procházel se mladík, bledý a rozháraný.

„Chci Zapomenouti,“ volal. „M u s í m zapomenouti.“

Hypnotiser sledoval ho klidným zrakem, studoval jeho tvář, oděv a chování.

„Zapomenouti na něco — ať radost nebo bol — znamená, býti o to

zkrácen. Nicméně vy sám nejlépe víte, čeho vám třeba. Mé požadavky jsou vysoké.“

„Jen když zapomenu—“

„To bude u vás dosti snadné! Přejete si toho. Provedl jsem již těžší věci. Právě nedávno. Velice jsem pochyboval, že to dokáží: provedl jsem to proti vůli hypnotisované osoby. Také milostná záležitost—jako vaše. Dívka. Buďte tedy ubezpečen.“

Mladý muž se přiblížil a usedl vedle hypnotiséra. Počínal si s vynuceným klidem. Hleděl hypnotiséru do očí.

„Vypovím vám to. Zajisté bude třeba, abyste věděl, co se přihodilo. Byla to dívka. Jmenovala se Eliška Mwresova. Nuže . . .“

Zarazil se. Spatřil výraz nenadálého překvapení na tváři hypnotisérově. Ve mžiku se dovtípil. Vstal. Zdálo se mu, že ovládá postavu sedící vedle něho. Sevřel rámě, zahalené Zelení a zlatém. Chvilí nemohl nalézt slov.

„Vraťte mně ji!“ pravil konečně. „Vraťte mně ji.“

„Koho myslíte?“ zajíkal se hypnotiséř.

„Vraťte mi ji.“

„Koho mám vrátit?“

„Elišku Mwresovou—dívku—“

Hypnotiséř pokoušel se vymknouti; zvedl se. Denton stiskl ho pevněji.

„Pusťte!“ křičel hypnotiséř, udeřiv rukou Dentona do prsou.

V okamžiku byli oba muži v sobě a zápasili nemotorně. Nikdo z nich neměl nej menšího cviku—neboť atletika vymizela s povrchu zemského, udrževši se jen, aby se vystavovala na odív a poskytovala příležitost sázkám. Denton však byl nejen mladší, ale i silnější. Zmítali se po světnici, až konečně hypnotiséř se octl pod svým soupeřem. Upadli spolu . . .

Denton vyskočil, poděšen svou zuřivostí; avšak hypnotiséř ležel tiše, a z malé, bílé rýhy, Způsobené nárazem čela o židli, vytryskl mu rudý pramének krve. Denton stál chvíli nad ním nerozhodnut a třásl se.

Strach před následky vstoupil mu na mysl, něžně vypěstěnou. Obrátil se ke dveřím. „Nikoli,“ pravil hlasitě a vrátil se doprostřed pokoje. Přemáhaje bezděčný odpor člověka, jenž dosud jakživ neviděl násilného činu, poklekl vedle svého soupeře a ohledal mu srdce. Pak pohleděl na jeho ránu. Vstal klidně a rozhlédl se. Počal poněkud ovládati situaci.

Když se konečně hypnotiséř vzpamatoval, cítil prudkou bolest hlavy, ležel zády u Dentonových kolenou, a Denton omýval mu tvář.

14 Ze dnů přístích

Hypnotisér nemluvil. Náhle však naznačil posunkem, že dle svého mínění jest již dosti otřen.

„Nechte mne vstáti,“ pravil.

„Ještě ne,“ odpověděl Denton.

„Vy jste mne napadl, vy padouchu!“

„Jsme sami,“ pravil Denton, „a dveře jsou pevný.“

Nastala přestávka k úvahám.

„Neotru-li vás,“ pravil Denton, „budete míti na čele strašlivou jizvu.“

„Tedy otírejte dále.“

Nadešla opětná přestávka.

„Jako bychom byli v Kamenném věku,“ pravil hypnotisér. „Násilí! Boj!“

„V Kamenném věku neodvážil se nikdo vstoupiti mezi muže a ženu,“ pravil Denton.

Hypnotisér opět uvažoval.

„Co hodláte učiniti?“

„Když jste byl bez: sebe, nalezl jsem adresu oné dívky na vašem stolku. Neznal jsem ji dříve. Telefonoval jsem. Bude zde brzy. Pak—“

„Přivede si průvodkyni.“

„Nevadí.“

„Ale co—? Nevím. Co chcete učiniti?“

„Postaral jsem se o zbraň. Je úžasno, jak málo zbraní máme za našich dnů. Povážíme-li, že v Kamenném věku lidé měli sotva co jiného mimo zbraně. Konečně jsem připadl na tuto lampu. Ukroutil jsem dráty a součástky a tady je to.“

Pozdvihl zbraň nad hypnotisérovým ramenem.

„Tím vám mohu snadno rozbiti lebku. A to provedu — neposlechnete-li mne.“

„Násilím se nic nenapraví,“ řekl hypnotisér, cituje „Knihu mravních zásad moderního člověka“.

„Je to nutné zlo,“ pravil Denton.

„Nuže?“

„Řeknete oné průvodkyni, že chcete přikázat i dívce, aby si vzala onoho hranatého, rudo vlasého surovce. Tuším, že tak se věci mají.“

„Ano — tak se věci mají.“

„A pod touto záminkou oživíte v ní upomínku na mne.“

„To se přičítá zásadám mého povolání.“

„Hleďte. Nedosáhnu-li této dívky, raději zemru. Ani mi nenapadá, abych dbal vašich vrtochů. Nestane-li se, jak si přeji, nepřežijete pěti minut. Toto je hrubá náhrada zbraně a dá to asi hodně práce, než vás jí usmrtím. Ale udělám to. Vím, že to není za našich časů zvykem — hlavně proto, že se v životě tak málo přihází, co by stálo za násilí.“

„Průvodkyně vás uvidí ihned, jak přijde —“

„Postavím se do tohoto výklenku. Za vás.“

Hypnotisér přemýšlel.

„Jste odhodlaný mladík,“ pravil, „a jen polovzdělaný. Snažil jsem se, abych dostal své povinnosti vůči klientovi, ale zdá se, že v této záležitosti půjdete svou cestou

„Chcete jednati přímo?“

„Nemám chuti si dáti rozbít hlavu pro takovou nepatrnou příhodu.“

„A později?“

„Hypnotisér a lékaři nenávidí nic tak, jako skandál. Konečně nejsem divoch. Mám toho již po krk ... Za několik dní si ani na to nevzpomenou

„Děkuji vám. A nyní, když jsme se domluvili, není třeba, abyste déle seděl na podlaze.“

II.

PUSTÁ ZEMĚ

Říká se, že se svět změnil od roku 1800 do 1900 více, než v předchozích pěti stoletích dohromady. Onen věk, devatenácté století, bylo úsvitem nové epochy dějin lidstva — epochy velkých měst a konce starého řádu venkovského života.

Na počátku devatenáctého století žila většina lidstva na venkově a jejich způsob života byl stejný, jako život nesčetných předchozích pokolení. Tehdy bydlilo se po celém světě v malých městech a vesnicích, lidé zabývali se buď vůbec rolnictvím nebo aspoň jejich činnost nepřímo sloužila zemědělství. Cestovali zřídka, bydlili poblíž svého díla, poněvadž rychlých dopravních prostředků ještě nebylo. Ti jednotlivci, kteří cestovali, chodili buď pěšky, nebo jezdili ve zdoluhavých plachetních lodích, nebo se harcovali koňmo rychlostí nepřevyšující šedesát mil za den. Považte — šedesát mil za den.

Tu a tam v těchto zdoluhavých dobách v Zmohlo se některé město více než jeho sousedé, buďto že bylo přístavem nebo sídlem vlády; avšak všechna města na světě, která měla více než stotisíc obyvatel, bylo lze spočítali na prstech jediného člověka.

Tak tomu bylo na počátku devatenáctého století. Na konci jeho vynález železnice, telegrafu, parníku a všemožných hospodářských strojů změnil všechny tyto věci: změnil je, a nezůstavil naděje, že se vrátí staré časy. Rázem byly možný ohromné krámy, nesčetné výhody velkých měst a sotva vznikly, počaly soutěžili s domácími prostředky venkovských středisk. Lidstvo bylo lákáno do měst neodolatelnou silou. Poptávka po práci poklesla účinkem rozvoje strojnictví, místní trhy byly úplně potlačeny a nastal kvapný vzrůst větších středisk na úkor venkova.

Příliv obyvatelstva do měst byl neustálým předmětem úvah viktoriánských spisovatelů. Totéž bylo pozorováno ve Velké Británii, Nové Anglii, Indii a Číně: všude několik vzrostlých měst zřejmě nastupovalo na místo starého řádu. Málo kdo si tehdy uvědomil, že je to nevyhnutelný

následek zlepšení cestovních a dopravních prostředků a že Za těchto okolností jinak být i nemůže: a lidé osnovali chlapecké návrhy a plány, jak zabrání ti tomuto tajemnému magnetismu městských center a jak udržeti lid na venkově.

Avšak tento vývoj devatenáctého století byl pouze úsvitem nového řádu. První velká města nové doby byla hrůzně nepohodlná, začazená oblaky kouře, nezdravá a hlučná; avšak vynálezem nových stavebníci i prostředků a způsobů topení změnilo se vše. Mezi rokem 1900 a 2000 byl rozvoj měst stále kvapnější; a mezi lety 2000 a 2100 stále se zrychlující pokrok v oboru vynálezů způsobil, že období vlády Viktorie Dobré zdálo se neuvěřitelnou vidinou idyllicky klidných časů.

Zavedení železnic bylo toliko prvním krokem tohoto vývoje dopravních prostředku, jež na konec převrátily lidský život. Kolem roku 2000 silnice a železné dráhy zmizely vůbec. Dráhy, zbavené kolejí, proměnily se v pruhy a území, porostlé býlím; staré silnice, podivné a barbarské to násypy šterku a hlíny, utlučené ručně nebo uválené hrubými železnými válci, rozryté koňskými kopyty a koly na rýhy a kaluže, někdy několik palců hluboké, byly nahrazeny moderními cestami, vystavěnými z látky zvané Eadhamit. Tento Eadhamit — pojmenovaný dle svého vynálezce—nutno zařaditi spolu s vynálezem knihtisku a parního stroje mezi ony objevy, jež vytvořily epochy ve světových dějinách.

Když Eadham vynalezl tuto látku, viděl v ní, tuším, jen levnější náhradu za kaučuk; tuna stála jen několik šil linku. Nelze však nikdy předvídati dosah vynálezu. Byl to genius muže, jménem Warming, který ukázal, že lze jí užívatí nejen na obal kol, nýbrž i za silniční stavivo, a jenž zorganizoval v krátkém čase ohromnou silniční síť po celém světě.

Tyto veřejné cesty byly po délce rozděleny. Po kraji obou stran vedly stezky pro pěší, cyklisty a vozidla, která jezdila rychlostí nepřevyšující dvacet pět mil za hodinu, dále motory, schopné rychlosti do sta mil; vnitřek vyhradil Warming — vydal se tím nesmírnému posměchu — vozům, jež budou s to urazit i sto a více mil Za hodinu.

Po deset let byly tyto vnitřní cesty prázdný. Než zemřel, užívalo se jich ze všech nejvíce a byly plny ohromných, avšak lehkých vozů na kolech o dvaceti nebo třiceti stopách v průměru, které řítily se rychlostí rok od roku stoupající ke dvěma stům mil za hodinu.

A v téže době, než se tato revoluce dovršila, současný převrat změnil

tvářnost měst ustavičně rostoucích. Vývoj praktických věd odstranil mlhu a bláto viktoriánských dob. Elektrína nahradila jiné zdroje tepla a světla (roku 2013 zakázáno rozžítati každý oheň, který nestravoval svůj kouř) a všechny městské ulice, náměstí a veřejná místa byla překlenuta nově vynalezenou skelnou látkou. Příkrov Londýna stal se vskutku nepřetržitým. Některé úzkoprsé a pošetilé zákony, čelící proti vysokým budovám, byly zrušeny a Londýn, který býval seskupením skrčených domečku — poněkud starobylé architektury—vzrůstal ustavičně k nebesům. K veřejným úkolům opatřování vody, světla a kanalisace přibyl další: ventilace.

Kdybychom však měli vykládali o všech změnách lidských zařízení, která přinesla s sebou tato dvě století, vyprávěti o vynálezu létání, tak dlouho již předvídaném, popisovati, jak život v domácnostech znenáhla ustupoval životu v nesmírných hotelích, jak konečně i ti, kdo bylv ustavičně zaměstnání zemědělskou prací, uchylovali se do měst a vyjížděli si denně za svou prací, líčili, jak konečně v celé Anglii zbyla jen čtyři města, každé s několika miliony obyvatel a jak na venkově nezůstalo jediného obydljeného domu: kdybychom měli to vše probírat, zavedlo by nás to příliš daleko od naší povídky o Dentonovi a jeho Elišce.

Tito se rozešli a opět shledali a dosud nebylo pomyslení na sňatek, poněvadž Denton — byla to jeho jediná chyba — neměl peněz. A podobně i Eliška, dokud jí nebude jednadvacet let a bylo jí teprve osmnáct. V jednadvacíti přejde na ni veškeré jmění její matky, neboť takový byl tehdy zvyk. Nevěděla, že si může vžiti zálohu na své jmění a Denton byl příliš delikátním milencem, aby se o tom zmiňoval. A tak celá záležitost beznadějně uvázla.

Eliška říkala, že je velmi nešťastna a že jí nikdo nerozumí mimo Dentona; a Denton říkal, že jeho srdce po ní touží dnem i nocí. A proto scházeli se co možná nejčastěji, aby se potěšili hovorem o svých strastech.

Jednoho dne setkali se u svého malého sedátka na stanici letadel. Piesne leželo ono místo v době viktoriánské tam, kde wimbledonská silnice ústila na obecní půdu. Oni byli ovšem pět set stop nad tímto místem. Z jejich sedadla byla rozsáhlá vyhlídka na Londýn. Vylíčení tento pohled čtenáři devatenáctého století, bylo by věcí obtížnou. Bylo by třeba říci mu, aby si představil Křišťálový palác, nebo nově budované „mamutí“ hotely — jak tehdy nazývaly ony hříčky—nebo větší nádraží své doby, aby si představil, že taková stavba se rozklenula do nesmírných rozměrů a nepřetržitě po-

20 Ze dnů přístích

krývala celý městský obvod. A povíme-li mu, že tento nepřetržitý krov nesl celý les rotačních větrných kol, snad si učiní jakési mlhavé ponětí o tom, co bylo těmto mladým lidem nejvšednějším pohledem na světě.

Připadalo jim to trochu jako vězení a mluvili o tom, jako již stokrát před tím, jak by z něho unikli a byli spolu šťastni: ovšem, jak by unikli dříve, než uplynou zmíněná tři léta. Oba se shodovali v tom, že čekati bylo by nejen nemožno, ale i povážливо.

„Než by k tomu došlo,“ pravil Denton — a zvuk jeho hlasu svědčil o skvělých plicích — „byli bychom snad oba mrtvi.“

Při tom stiskli si své silné, mladé paže a Elišce napadla ještě bolestnější myšlenka, pod jejímž dojmem slzy vytryskly jí z vlídných očí a stékaly po tvářích.

„Jeden z nás,“ pravila, „Jeden z nás by snad byl.“

Zajikla se; nebyla s to pronést i slovo, jež je tak strašlivé mladým a šťastným.

Avšak žiti v manželství a býti chud v městech oné doby, bylo hrůzné, Zejména pro toho, kdo uvykl bezstarostnému životu. Za starých, zemědělských dob, jež zašly v osmnáctém století, bývalo pěkné přísloví o lásce v chyšce; a vskutku v oněch dobách bydlili chudí venkované v chatrčích, ozdobených květinami, krytých došky a omítnutých maltou; kolem nich prostíral se sladký vzduch a vonná země, obkličovalo je husté křoví, zpěv ptáků a modrá, stále měnivá obloha klenula se jim nad hlavou. To vše se již však změnilo — Změna počala již v devatenáctém století — a chudým nastal nový způsob života v nižších čtvrtích města.

V devatenáctém století byly čtvrti chudých dosud pod širým nebem; byly to plochy země, hlíny nebo jiné nepotřebné půdy, vydané na pospas povodním nebo čoudu z jiných šťastnějších okrsků, nedostatečně opatřené vodou, a tak nezdravé, jak jen dopouštěl velký strach zámožnějších vrstev před nakažlivými nemocemi. Avšak ve dvacátém druhém století vzrůst měst, v nichž přibývalo poschodí nad poschodí, a splynutí budov, vedlo k jinému zařízení. Zámožní lidé žili v ohromných, nákladných hotelích v hořejších patrech a síních městských továren; průmyslové obyvatelstvo žilo dole, jaksi v přízemí a ve sklepích těchto budov.

Co do zjemnění života a Způsobů lišily se tyto nižší třídy málo od svých předků, Eastendů, z dob královny Viktorie; jedině vyvinul se u nich zvláštní dialekt. V tomto podzemí žili a umírali, zřídka vystupující na

povrch zemský a to jen když je tam přiváděla práce. Pro většinu jich to byl ovšem život, k němuž se zrodili, a neviděli v něm přílišné bídy; avšak pro lidi jako Denton a Eliška byl by podobný případ horším smrti.

„A co jiného ještě zbývá?“ tázala se Eliška.

Denton se přiznal, že neví. I kdyby nedbal svých vlastních delikátních citů, nebyl si jist, jak by Eliška přijala myšlenku, aby si vypůjčila na své budoucí jmění.

A také jízda z Londýna do Paříže, pravila Eliška, byla nad její prostředky; a v Paříži, jako v kterémkoli městě na světě, jest asi živobytí právě tak drahé a nemožné jako v Londýně.

Právem mohl zvolati Denton:

„Proč jsme jen nežili v oněch dobách, drah oušku! Proč jsme jen nežili v minulých časech!“ Neboť v jejich očích jevil se Whitechapel)¹ devatenáctého století v pohádkových mlhách.

„Což není jiné cesty?“ volala Eliška a dala se do pláče. „Což musíme čekat i celé ty tři dlouhé roky? Jen si představ, tři roky—šestatřicet měsíců!“

Lidská trpělivost neZmohutněla během věků.

To pohnulo Dentona, aby se zmínil o tom, co mu již dlouho tanulo na mysli. Konečně se s tím vyřadil. Tento návrh zdál se mu tak šíleným, že jej učinil jen zpola vážně. Odějeme-li však nějakou myšlenku ve slova, zdá se nám vždy rozumnější a snáze uskutečnitelnou, než před tím. A tak tomu bylo i u něho.

„A co,“ pravil, „kdybychom odešli na venek.“

Podívala se na něj, zdali míní vážně tento dobrodružný nápad.

„Na venek?“

„Ano — odtud. Za hory.“

„Jak bychom se užívali?“ pravila. „Kde bychom bydlili?“

„Není to nemožno,“ odpověděl. „Lidé přece bydlívali na venkově.“

„Ale tehdy byly tam domy.“

„Nyní jsou tam zříceniny vesnic a měst. Ovšem na pozemcích, kde je hlína, jich již není. Na pastvinách však zůstaly, poněvadž se Potravní společnosti nevyplatí, aby je odstraňovala. Vím to jistě. Ostatně víš, že je lze vidět z létacích strojů. Mohli bychom se do některého z nich uchýlit a spraviti jej vlastníma rukama. Vidíš, že to není tak divoké, jak by se zdálo.“

1. Východní londýnské předměstí, obývané chudinou.

22 Ze dnů příštích

Zaplatili bychom lidem, kteří si tam vycházejí dohlédnout na stáda a úrodu, aby nám přinesli potravu. . .“

Stála před ním tváří v tvář.

„Jak by to bylo podivné, kdybychom opravdu mohli. .

„Proč ne?“

„Nikdo však se toho neodvažuje.“

„To není důvod.“

„Bylo by to — ó, bylo by to tak romantické a zvláštní. Jen kdyby to bylo možné!“

„Proč by nebylo?“

„Je tu mnoho na pováženou. Považ, co vše máme a čeho bychom museli oželet i.“

„Nutno toho oželet? A konečně náš život je velmi nepřírozený— příliš umělý!“

Jal se rozbírat svou myšlenku a čím více se rozehříval svým výkladem, tím rychleji mizela fantastičnost jeho prvního návrhu.

Ona uvažovala.

„Slyšela jsem však o lupičích — uprchlých zločincích.“

Přikývl. Přemýšlel na svou odpověď, poněvadž se mu zdálo, že by zněla chlapecky. Zarděl se.

„Vím o někom, kdo by mi dovedl udělati meč.“

Pohlédla na něj a rostoucí nadšení plálo jí v očích. Slyšela již o mečích a viděla jeden v museu; přemýšlela o pradávných dobách, kdy mužové je nosili po boku jako všední věc. Jeho pokyn zdál se jí nemožným snem a snad z toho důvodu byla dychtivá zvědět více podrobností. A Denton, vymýšleje si větší část toho, co mluvil, vykládal jí, že by mohli žiti na venku, jako žili lidé za starých časů. Každou podrobností vzrůstal její zájem, neboť byla z oněch děvčat, jež se dají okouzlit romantikou a dobrodružností.

Řekl jsem, že se jí zdál jeho návrh nemožností, avšak příštího dne mluvili o něm opět a zdál se již ku podivu méně nemožným.

„Pro počátek mohli bychom si vžít potravu,“ pravil Denton. „Unesli bychom na deset nebo dvanáct dní jídla.“

Byli ve věku huštěných, umělých pokrmů a taková zásoba nebyla nic tak nehorázného, jak by se zdálo v devatenáctém století.

„Ale — než náš dům,“ tázala se — „než bude hotov, kde bychom spali?“

„Je léto.“

„Ale ... jak to myslíš?“

„Byly doby, kdy na světě vůbec nebylo domů; kdy celé lidstvo spalo pod širým nebem.“

„Avšak pro nás! Taková prázdnota! Beze stěn — beze stropu!“

„Drahoušku,“ pravil, „v Londýně máš mnoho krásných stropů. Umělci na ně malují obrazy a zdobí je světly. Viděl jsem však strop krásnější, než kterýkoli v Londýně

„Kde?“

„Je to strop, pod nímž byli bychom sami . . .“

„Myslíš...?“

„Drahoušku,“ pravil, „je tu cosi, nač svět již zapomněl. Je to Nebe a hvězdné voje.“

Pokaždé, kdy o této věci hovořili, zdála se jim možnější a žádoucnější. Asi za týden byla úplně možnou. Dalšího týdne byla nevyhnutelnou. Zmocnilo se jich velké nadšení pro venkov a neopustilo je. Špinavý městský ruch, říkali, je přemáhal. Divili se, že jim již dříve nepřipadl tento způsob, jak mu uniknouti.

Jednoho rána před svátým Janem byl na stanici letadel nový zřízenec a Denton nebyl tam již domovem.

Naši dva mladí lidé dali se tajně oddati a vypravili se odvážně z města, kde oni a jejich předkové strávili celý svůj život. Ona měla na sobě nové bílé šaty staromódního střihu a on nesl raneček se zásobami, připevněný na zádech, a v ruce držel — poněkud stydlivě, ovšem, a pod svým purpurovým pláštěm — meč, zbraň to archaického tvaru, křížové rukojeti a z kalené ocele.

Představte si tento odchod! Za jejich času nebylo oněch vlekoucích se předměstí viktoriánských dob, kde špatné cesty vedly kolem drobných domků, směšně malých zahrádek, kde rostlo jen křoví a čapí nůsek, a oněch pošetilých, nákladných vil; věžovité budovy nové doby, mechanické cesty, elektrické vedení a vodovody, vše to končilo jako výspa, asi čtyři sta stop vysoká, příkře a srázná. Po celém okolí města prostírala se pole mrkve, kolníku a řípy, náležející Potravní společnosti, rostlin to, jež byly základem tisícera rozmanitých pokrmů; býlí a živé ploty byly dávno vyplety. Ustavičné a nákladné pletí, jež bylo nutno každého roku v drobných, pustošivých a barbarských hospodářstvích staré doby, uspořila si Potravní společnost v jediném období, v němž vše vyhubila. Tu a tam však pěkně

24 Ze dnů přístích

řady malinových sadů a jabloní protínaly pole, a zemědělské stroje duněly pod nepromokavými střechami. Splynulé vody řek Weye, Mole a Wandle probíhaly v pravouhlých průplavech; a kde to připouštělo mírné zvýšení půdy, vodotrysky deodorisovaných odpadových vod rozšiřovaly své dobrodiní po kraji a tvořily duhu proti slunci.

Podél velkého loubí v této ohromné městské zdi ústila Eadhamitová cesta, vedoucí do Portsmouthu a hemžila se v záři ranního slunce spoustou vozů, dopravující modře oděné sluhy Potravní společnosti za jejich prací. Byl to rušný dav, v němž oni dva zdáli se skoro nehybnými body. Po vnějších stezkách duněly a rachotily pomalé, Zastaralé motory, které nejezdily dále, než asi dvacet mil od města. Vnitřní cesty byly plny větších mechanismů — rychlých monocyklů nesoucích tucty lidí, štíhlých multicyklů, quadricyklů, prohýbajících se pod tíhou nákladu, prázdných ohromných nákladních vozu, jež se měly vrátiti plné, než slunce zajde, všude hučely stroje, kola neslyšně se pohybovala při divé melodii rohů a gongů.

Po samém okraji vnější cesty kráčela naše dvojice mlčky; byli právě oddáni a ku podivu se ostýchali druh druha. Kolemjdoucí na ně ustavičně pokřikovali, neboť v roce 2100 byli pěší cestující na anglické silnici právě tak vzácní, jako by byl motorový vůz zvláštností v roce 1800. Oni však kráčeli neodvratně do kraje, nedbajíce posměšků.

Před nimi zvedalo se na jihu downské pohoří, zprvu modré, když se pak přiblížili, zelené, poseté řadami obrovitých větrných kol, jež byla doplňkem kol na příkrovu města, a dlouhé ranní stíny těchto vířících křídel dodávaly krajině rázu rozervaného a neklidného. K poledni přiblížili se jim tak, že viděli malé, světlé body—ovce, které náležely Masnému odboru Potravní společnosti. Za hodinu přešli role, řepná pole a jediný plot, který je obkličoval, a nebránil jim nijaký zákaz přechodu; vyrovnaná cesta s celým svým ruchem vústila do průlomu a oni mohli ji opustit a kráčetí travnatou plání k horskému úbočí.

Nikdy nebyly tyto děti pozdních dnů spolu v tak opuštěných končinách.

Oba měli hlad a bolely je nohy— neboť měli málo cviku v chůzi—a bez odkladu usedli na vypletou, nízce požatou trávu a poprvé ohlédli se na město, odkud vyšli, a jež se lesklo, nesmírné a skvělé v modré mlze temžského údolí. Eliška měla poněkud strach před ovceci, jež se volně pásly

na stráni — nevidělat dosud nikdy z blízka tak velkých, neuvázaných zvířat — avšak Denton ji upokojil. A nad nimi kroužil bělokřídý pták v modru.

Dokud nepojedli, hovořili málo, ale pak rozvázali. Hovořili o štěstí, které je určitě očekává, o tom, jak byli pošetili, že neprchli již dávno a na vždy z onoho nádherného, novověkého vězení. A on počal se chvástati. Zvedl meč, který ležel před ním na trávě, ona vzala mu jej z ruky a jela chvějícím se prstem po jeho ostří.

„A ty bys,“ pravila, „ty — bys jej pozdvihl a zabil jím člověka?“

„Proč ne? Bylo-li by třeba.“

„Ale,“ řekla, „to by bylo hrozné. Tálo by to . . . Tekla by“ — ztlumila hlas — „krev.“

„V starých románech, které jsi četla, jí teklo dosti. .“

„Ó, vím: v těch—ano. To je však něco jiného. Člověk ví, že to není krev; je to jen jakýsi červený inkoust. Ty — a zabíjet!“

Pohlédla na něj v pochybnostech a vrátila mu meč.

Když si odpočinuli a pojedli, vstali a ubírali se dále k horám. Kráčeli blízko velkých stád ovcí, které zíraly a bečely na tyto nevidané zjevy. Eliška dosud nikdy neviděla ovcí a chvěla se při pomýšlení, že nutno tak mírná stvoření pobijeti pro potravu. Ovčácký pes zaštěkal z dálky, objevil se pastýř mezi pilíři větrných kol a šel k nim.

Když se přiblížil, volal na ně, kam jdou.

Denton váhal a řekl mu zkrátka, že hledají nějaký pobořený dům poblíž Downů, kde by mohli bydlet. Snažil se mluvit nenuceně, jako by to bylo něco zcela obyčejného. Muž hleděl na něj nedůvěřivě.

„Provedli jste něco?“ tázal se.

„Nic,“ odpověděl Denton. „Nechce se nám jen déle žiti v městě. Proč bychom měli žiti v městech?“

Pastýř se díval ještě nedůvěřivěji než prve.

„Zde nemůžete bydlet,“ řekl.

„Chceme se pokusiti.“

Pastýř se díval s jednoho na druhého.

„Zítřka se jistě vrátíte,“ pravil. „V denním světle to vyhlídí dosti pěkně . . . Opravdu jste nic neprovedli? My, pastýři, nejsme tak příliš velkými přáteli policie.“ Denton pohlédl na něj pevně.

„Nikoli,“ pravil. „Jsme tak chudí, že nemůžeme žiti v městě, a bylo by

nám nesnesitelnou nositi oblek z modrého plátna a dřítí se. Chceme zde žítí prostým způsobem, jako lidé za starodávna.“

Pastýř byl vousatý muž zamyšlené tváře. Popatřil na Eliščinu křehkou krásu.

„Byli to prostoduší lidé,“ řekl.

„Tací jsme i my,“ odpověděl Denton.

Pastýř se usmál.

„Půjdete-li tudy,“ pravil, „po návrší pod větrnými koly uvidíte po pravé straně hromadu naspů a zřícenin. To bylo kdysi město zvané Epsom. Není tam již domů a cihel bylo použito na ovčí ohrady. Jděte dále, a další ssutina, kterou spatříte na pokraji řepných polí, je Leatherhead; na to odvracejí se hory podél údolí a začínají bukové lesy. Držte se po hřebeni. Přijdete do končin docela pustých. V některých částech roste dosud — přes všechno pletí — kapradí, modré zvonky a jiné neužitečné rostliny. A tudy všude pod větrnými koly vede úzká, kamenem dlážděná stezka, římská to cesta, vystavěná před dvěma tisíci lety. Od ní odbočte na pravo do údolí a jděte jím podle břehů řeky. Pak přijdete k ulici, kde některé domy mají ještě střechu. Tam snad najdete přístřeší.“

Poděkovali mu.

„Je to však klidné místo. Není tam světla,“ když se setmí, a slyšel jsem o lupičích. Je osamělé. Nic se tam neděje. Není tam fonografů, které vyprávějí povídky, kinematografických divadel, novinových strojů — nic podobného tam nenajdete. Až budete mít hlad, nebude tam potravy, ochuravíte-li, nenajdete lékaře . . .“

Zarazil se.

„Zkusíme to,“ pravil Denton, maje se k odchodu. Po té si na něco vzpomněl a dohovořil se s ovčákem, kde ho najdou, aby jim koupil a přinesl něco z města, kdyby bylo třeba.

A večer přišli k opuštěné vesnici, kde domy zdály se tak malé a podivné: připadaly jim zlaté v nádheře zapadajícího slunce, opuštěné a tiché. Kráčeli od jednoho pustého domu k druhému, podivujíce se jejich nezvyklé prostotě, a radili se, kde by se usadili. Konečně přišli k osaměle rostoucí divoké květině v koutě pokoje, který pozbyl své vnější zdi a byl ozářen sluncem, květině, kterou pleci Potravní společnosti přehlédli.

Pro tento dům se rozhodli; nezůstali však v něm po celou noc, neboť si umínili, že užijí přírody. A mimo to, když sluneční záře vybledla s oblohy,

zdály se velmi příšerné a temné. Proto, když si poněkud odpočinul., vystoupili opět na vrchol hory, aby na vlastní oči spatřili mlčenlivé nebe, poseté hvězdami, o nichž staří básníci uměli tolik vyprávěti. Byl to podivuhodný pohled; když sestoupili dolů, bledla již obloha před úsvitem. Spali jen krátce, a ráno, když se probudili, zpíval drozd na stromě.

Tak začali tito dva mladí lidé život ve vyhnanství. Onoho jitra jali se shledávati zařízení do svého nového příbytku, kde chtěli žiti prostým životem. Nenalezli však mnoho a nedošli daleko, poněvadž chodili všude ruku v ruce; ale našli přece zárodky jakéhosi nábytku. Za vesnicí byla Zásoba zimní píce pro ovce Potravní společnosti, a Denton odvlékl odtud několik plných náručí domů, aby z ní pořídil lůžka; v některých domech byly staré, houbou zničené židle a stoly — hrubé, barbarské, nemotorné nářadí, jak se jim zdálo, vyrobené ze dřeva.

Opakovali mnoho věcí, které pronesli předešlých dnů, a k večeru našli jinou květinu, modrý zvonek. Na sklonku odpůldne jelo několik ovčáků Společnosti říčním údolím na velkém multicyklu; oni však se před nimi ukryli, poněvadž jejich přítomnost, jak řekla Eliška, pokazila by úplně romantickou náladu těchto míst.

Takovým způsobem žili po celý týden. Celou tu dobu byla obloha bezoblačná a noci skvěly se hvězdnou nádherou, kterou postupně zabíral rostoucí měsíc.

Ale půvab dnů jejich příchodu přece vyprchával bledl znenáhla den za dnem; Dentonova výmluvnost ochabla a postrádala svěžích popudů inspirace; únava jejich dlouhého pochodu z Londýna projevila se ztuhlostí nohou a oba trpěli lehkým, nevysvětlitelným chladem. Mimo to Den tona počal tísnit nedostatek činnosti. Na jednom místě, mezi ledabyly nakupeným haraburdím ze starých dob našel rzí sežraný rýč a učinil jím vrtkavý útok na zpustlou a travou zarostlou zahradu, ač neměl čeho by zasázel nebo našil. Vrátil se k Elišce s tváří zalitou potem, když byl trávil půl hodiny tímto dílem.

„V oněch dobách byli obři/“ pravil, netuše, co Zmůže nutnost a cvik. A cesta jejich vedla je po horách, ač spatřili trpytivé město daleko na konci údolí.

„Rád bych věděl, co se tam nyní děje,“ řekl Denton.

A pak nastala změna počasí.

„Pojd ven a podívej se na mraky,“ volala Eliška; a hle! byly temně

purpurové na severovýchodě a lily se k rozervaným okrajům u zenithu. A když vyšli na horu, tyto kvapící světelné pruhy pohltily západ slunce. Vítr náhle rozčeřil větve stromů, a Eliška se zachvěla. Na to zasvítíl v dálce blesk, zakmitl jako meč náhle vytasený, daleké hřímání proběhlo oblohou, a ještě když tak stáli, užaslí, přikvačil na ně šumot překotného deště. V okamžiku byl poslední pruh zapadajícího slunce Zakryt záclonou krupobití, Znovu se zablesklo, hlas hromu ozval se hlasitěji, a celý svět kolem nich chmuřil se temněji a divěji.

Chopivše se za ruce, běžely tyto městské děti s kopce domu v nekonečném úžasu. A než tam dospěly, dala se Eliška do pláče úzkostí, a ztemnělá půda kolem nich bělala se, kmitala a čeřila v přívalu krupobití.

Pak nastala jim podivná a hrozná noc. Po prvé ve svém civilisovaném životě octli se v naprosté tmě; byli zmoklí, chvěli se zimou, kolem nich bubnovalo krupobití, střechami dávno opuštěných domů valily se hlučně proudy vody a tvořily kaluže a bystřiny na praskajících podláhách. Stavení sténalo a chvělo se pod útoky větrných smrští, časem odloupl se kus omítky se zdi a robil se, nebo nějaká uvolněná taška zarachotila po střeše a s třeskem padla do prázdného skleníku. Eliška se třásla a byla tichá; Denton ji zabalil do svého veselého a řídkého pláště, a tak schoulili se do kouta. A hrom stále ozýval se mocněji a blíže, blesky byly stále sinavější a Zalévaly okamžitým, přišerným jasem promoklou a parou naplněnou světnici, kde se skrývali.

Nikdy před tím nebyli pod širým nebem, když nesvítilo slunce. Celý svůj čas trávili v teplých a vzdušných ulicích, síních a světnicích města pozdních dob. Oné noci bylo jim, jako by se octli na jiném světě, v rozervaném chaosu hrůzy a zmatku, a obávali se skorém, že již nikdy nespátí městských ulic.

Zdálo se, že bouře bude trvati věčně; skorém již usínali mezi údery hromu, jež ponenáhlu umdlévaly a přestávaly. A když poslední šelest deště utichl, zaslechli nezvyklý zvuk.

„Co je to?“ Zvolala Eliška.

Ozvalo se to opět. Byl to psí štěkot. Rozléhal se po opuštěné cestě a ustával; a oknem proudilo světlo rostoucího měsíce, oběhující stěnu před nimi a vrhající na ní stín okenního rámu a černou silhouettu stromu . . .

Právě když se rozšířilo tak, že bylo viděti okolní předměty, přiblížil se psí štěkot a ustal. Naslouchali. Po přestávce slyšeli rychlý dupot nohou pobíhající kolem domu a krátký, přidušený štěkot. Pak opět vše utichlo.

„Šš!“ Zašeptala Eliška, ukazujíc ke dveřím světnice.

Denton vykročil ke dveřím a stanul, naslouchaje. Vrátil se a usilovně se tvářil, jako by se jich to netýkalo.

„To jsou nejspíše ovčáctí psi Potravní společnosti,“ pravil. „Ti nám neublíží!“

Usedl opět vedle ní.

„To byla noc!“ pravil, aby Zakryl, jak napiatě naslouchá.

„Nemám ráda psů,“ odpověděla Eliška po delší pomlčce.

„Psi nikomu neublíží,“ pravil Denton. „Za starých dob — v devatenáctém století — měl každý člověk psa.“

„Byla také kdysi pověst. Pes zabil člověka.“

„Tento druh psů nikoliv,“ pravil Denton důvěřivě. „Některé ty pověsti — příliš nadsazují.“

Na schodišti ozvalo se Zaštěknutí, dusot a supání. Denton vyskočil, vytáhl meč z vlhké slámy, na které leželi. Ve dveřích objevil se příšerný ovčáček pes a zastavil se tam. Za ním zíral druhý. Na chvíli muž a šelma čelili si navzájem, váhajíce.

Tu Denton, neznaje povahy psů, z ostrá vykročil.

„Jdi ven,“ pravil, pohnuv nemotorně mečem.

Pes se zarazil a vrčel. Denton okamžitě ustal.

„Dobrý pse!“ pravil.

Vrčení přešlo ve štěkot.

„Dobrý pse!“ pravil Denton. Druhý pes zavrčel a vyštěkl. Třetí, jehož nebylo na schodišti viděti, dal se také do štěkání. Druzí ozývali se venku — a bylo jich mnoho, usuzoval Denton.

„To je mrzuté,“ pravil Denton, nespouštěje očí se šelmy stojící před ním. Potrvá to několik hodin, než se ovčáci vrátí z města. Tito psi nám ovšem nemohou rozuměti.“

„Neslyším,“ volala Eliška. Vstala a přistoupila k němu.

Denton promluvil znova, ale štěkání pohltilo jeho hlas. Tento hluk měl zvláštní účinek na jeho krev. Podivné, dřímající pocity se probouzely; tvář se mu měnila, když křičel. Zkusil to znova; zdálo se, že štěkot se mu vysmívá, a jeden pes, rozježen, přitancil o krok blíže. Denton náhle se obrátil a prohodiv jakási slova v podzemním nářečí, výrazy Elišce nesrozumitelné, vrhl se na psy. Náhle ustal štěkot, vrčení i chňapání. Eliška

30 Ze dnů příštích

viděla hlavu nej přednější ho psa, jeho bílé zuby, zatažené uši a Záblesk meče. Šelma povyskočila do vzduchu a byla sražena nazpět.

Denton s pokřikem hnal psy před sebou. Mával nad hlavou mečem s novým pocitem volnosti pohybu a zmizel, sestupuje po schodech. Učinila šest kroků Za ním; na přestávce byla krev. Zarazila se a slyšíc, že ruch působený psy a Dentonův křik uniká z domu, běžela k oknu.

Devět vlčích ovčáckých psů bylo rozehnáno a desátý svíjel se před vchodem; a Denton, okusiv zvláštní rozkoše boje, která dřímá v krvi i nejvíce civilisovaného člověka, volal a běžel přes zahradu. A tu viděla Eliška, co on v první chvíli nepozoroval. Psi oběhli do kola a vraceli se. Chytili ho na volném prostoru.

Vnuknutím pochopila situaci. Byla by na něj volala. Chvíli cítila se churavou a bezmocnou, načěž, poslouchajíc podivného popudu, shrnula svůj bílý šat a běžela dolů. V předsíni byl rezavý rýč. To bylo to! Uchopila jej a vyběhla.

Nepřišla příliš brzy. Jeden pes válel se před ním, pěkně Zasažen; druhý však ho chopil za stehno, třetí zahryzl se mu ze zadu do límce a čtvrtý držel ostří jeho meče mezi zuby, okoušeje své vlastní krve. Před skokem pátého bránil se Denton levou rukou.

Pokud jí se týkalo, chovala se, jako by náležela prvnímu a nikoli dvacátému druhému století. Všechna jemnost jejích osmnácti let městského života ustoupila této neodvratné nutnosti. Rýč dopadl tvrdě a jistě a rozpoltil lebku jednomu psovi. Druhý, který se plížil, chystaje se ke skoku, Zavyl úzkostlivě, když spatřil nového odpůrce a odběhl. Dva promarnili drahocenné chvíle okraji ženského oděvu.

Límeč Dentonova kabátu se utrhł a upadł, když se on zapotácel; a onen pes pocítil také rýč a přestal ho obtěžovati. Denton pohřížil do něho meč až po jilec.

„Ke zdi!“ volala Eliška; a ve třech vteřinách se boj skončil a mladí lidé stáli vedle sebe, kdežto zbylí psi prchali, uši a ohony schlípeny, zahanbené Z místa porážky.

Chvíli stáli oba udýchaní a vítězní, po té však Eliška upustila meč, zakryla si tvář a klesla na zem v záchvatu pláče. Denton se rozhlédl, Zarazil hrot svého meče do země, aby jej měl po ruce a naklonil se, aby j i potěšil.

Jejich bouřlivé vzrušení se konečně utišilo a mohli opět mluvíti. Ona se

opřela o zed a on usedl na ni tak, aby mu neušlo, kdyby se psi vrátili. Dva aspoň byli na stráni a neustále je znepokojovali štěkotem.

Eliška měla tváře zalité slzami, poněkud se však již vzpamatovala, poněvadž ji Denton ujistňoval půl hodiny o tom, že byla statečná a Zachránila mu život. Avšak nová obava vzrůstala se jí v mysl.

„Jsou to psi Potravní společnosti,“ pravila. „Budeme mít mrzutost.“

„Obávám se rovněž. Nejspíše nás budou stíhati pro přestupek.“

„Za starých času,“ pravil, „podobné věci přiházely se den co den.“

„Tato noc!“ odpověděla. „Nepřežila bych druhou takovou noc!“

Pohlédl na ni. Její tvář byla bledá nevypáním, utýraná a vyhublá. Dospěl k náhlému rozhodnutí.

„Musíme se vrátit ti,“ pravil.

Pohlédla na mrtvé psy a zachvěla se.

„Nemůžeme zde zůstat,“ odpověděla.

„Musíme se vrátit,“ opakoval, ohlížeje se přes rameno, udržuje-li nepřítel svou vzdálenost. „Byli jsme zde dlouho šťastni . . . Avšak svět je příliš civilisován.“

„Avšak .“

„Mohla bys si vypůjčit peníze na jmění, které ti připadne,“ pravil.

„Nuže?“

„Že bych mohla?“ tázala se dychtivě.

„Ovšem že ano. Jaké jsi dítě!“

Zvedla se a tvář se jí rozjasnila.

„Proč jsi mně to neřekl dříve?“ tázala se. „A po tu celou dobu byli jsme zde!“

Hleděl na ni chvíli a usmíval se. Pak jeho úsměv zmizel.

„Myslíl jsem, že tato myšlenka měla vyjít od tebe,“ pravil. „Nerad bych tě byl žádal o peníze. A mimo to — myslel jsem Zprvu, že to bude zde dosti pěkné.“

Nastala přestávka.

„Bylo to pěkné,“ dodal; a ohlédl se ještě jednou přes rameno. „Dokud tohle nezačalo.“

„Ano,“ odpověděla; „ony první dny. První tři dny.“ Hleděli si chvíli do očí, načež Denton svezl se se zdi a uchopil ji za ruku.

„Každé generaci,“ pravil, „život její doby. Teď to vidím zřejmě. Y

městě — tam je život, k němuž jsme se zrodili. Žiti každým jiným způsobem . . . Náš příchod sem byl snem a toto je — procitnutí.“

„Byl to rozkošný sen,“ pravila — „z počátku.“

Po dlouhou dobu nikdo nepromluvil.

„Chceme-li dojít do města, než sem ovčáci přijdou, musíme se dát na pochod,“ řekl Denton. „Musíme si vžít potravu z domu a najít se cestou.“

Denton rozhlédl se znovu, a kráčeli spolu přes zahradu k domovu, činíce důkladnou okliku kolem psu.

Nalezli tlumok s potravinami a sestupovali znova po schodech, potřísněných krví. V předsíni se Eliška zastavila.

„Minutku,“ pravila. „Je tu cosi.“

Zašla do světnice, kde kvetla ona jediná květinka. Shýbla se k ní, dotkla se jí rukou.

„Chtěla bych ji,“ řekla. „Ale nejsem s to ji utrhnouti . . .“

Sklonila se bezděky a políbila ji na korunku..

Na to mlčky, vedle sebe, kráčeli přes pustý prostor, jenž býval kdysi zahradou, a pozvedli rozhodně své tváře k odlehlému městu — k ohromnému, strojovému městu těchto pozdních dnů, městu, které pohltilo lidstvo.

III.

ŽIVOT V MĚSTĚ

Vynikající, ne-li dokonce vrcholné místo mezi vynálezy, jež změnily dějiny lidstva, zaujímá řada vynálezů v oboru dopravním, která začala železnicí a skončila po století motory a novodobými cestami. Že tyto objevy, spolu se zavedením společností, které se sdružením kapitálu spojovaly omezené ručení, s vytlačení Zemědělských dělníků cvičenými lidmi a důmyslnými stroji, nutně soustředilo lidstvo do měst neslýchané velikosti, a způsobilo úplnou revoluci lidského života, bylo, když se tento vývoj ukončil, věcí tak zřejmou, že bylo ovšem ku podivu, že nebyla určitěji předvídána. Podobně nikomu ani nenapadlo, aby učiněna byla opatření proti zlým následkům takového převratu; a nikomu v devatenáctém století nepřišla myšlenka, že mravní Zapovědi, sankce, výsady, výhrady, pojmy vlastnictví a Zodpovědnosti, pohodlí a krásy, jež učinily v minulých dobách šťastnými státy převahou zemědělské, selžou pod mohutnicí bystřinou nových možností a nových popudu. Že občan, milý a slušný ve svém všedním životě, mohl se státi svrchovaně bezcitným a chamtivým podílníkem; že obchodní metody, jež byly rozumné a počestné v starobylém venkovském hnízdě, staly se ve větším měřítku smrtícími a ničivými; že starobylá dobročinnost ustoupila hromadnému ochuzování, práce starých dob změnila se v lopotu; že revize a rozšíření povinností a práv lidských stala se vskutku naléhavě nutnou, byly věci, jimiž se nezabýval, poněvadž vyrostl v zastaralé výchovné soustavě, nesmírně retrospektivní a dbalé zákonů ve všech Zvycích a myšlenkách.

Bylo známo, že nakupení lidí v městech zvýšilo nebývalou měrou nebezpečí moru; na to následoval energický vývoj zdravotnictví; avšak že zlořády spekulace, lichvářství, rozmařilosti a tyranství stanou se nakažlivými, to přesahovalo myšlenkový obzor hlav devatenáctého století. A tak vyvrcholil se sám vzrůst těchto hemživých nešťastných měst, jež vyznačují jednadva-

cáté století, jako by to byl jakýsi neústrojný process, jemuž se tvůrčí vůle lidská nikterak nestavěla na odpor.

Nová společnost dělila se na tři třídy. Na vrcholu držel vlastníkem všeho, nesmírně bohatý spíše náhodou než důmyslem, mocný, nejednalo-li se o projev vůle nebo účelnost, poslední Hamletův a v a t a r na světě. Vespod bylo ohromné množství dělníků, zaměstnaných gigantickými monopolními společnostmi; a mezi těmito dvěma mizivá střední třída, úředníci nesčíslných druhů, lékaři, právníci, umělci, učitelé, menší boháči, střední třída, jejíž členové vedli život nejistého luxu a pochybné spekulace mezi pohyby velkých organizátorů.

Byl již vyprávěn příběh o lásce a sňatku dvou osob této střední třídy; jak přemohli překážky, které je odlučovaly, a jak zkusili prostý, starobylý život na venku a vrátili se dosti spěšně do Londýna. Denton neměl prostředků, a proto Eliška vypůjčila si peníze na obligace, které její otec Mores měl pro ni uschované, po dobu, až jí bude jednadvacet let.

Výška úroku, kterou platila, byla ovšem značná, neboť její jistota nebyla spolehlivá, a milenci bývají v počtech často mlhaví a optimističtí. Avšak časy, které měli po svém návratu, byly skvělé. Rozhodli se, že nebudou chodit do Města radosti ani mařiti čas létáním ve vzduchu z jedné části světa do druhé. Přes to, že se jednou oklamali, podrželi své staromódní záliby. Vyzdobili si pokojík podivným viktoriánským nábytkem a objevili ve dvaadvacátém poschodí Sedmé třídy krámk, kde se dosud prodávaly tištěné, staré knihy. Bylo jejich náruživostí čísti tisk, místo aby naslouchali fonografům.

A když pak přišla roztomilá dívčinka, aby je pokud možná ještě více spojila, Eliška ji neposlala do „Jeslí“, jak bylo zvykem, nýbrž stála na tom, že jí bude kojiti doma. Pro toto neslýchané jednání jim ovšem zvýšili činži za byt, toho však oni nedbali. To znamenalo, že si musí vypůjčiti trochu více.

Konečně Eliška byla zletilou a Denton měl obchodní rozhovor s jejím otcem, což nebylo příjemné. Svrchovaně nemilá však byla pozdější rozmluva s věřitelem, od něhož se vrátil Denton domů s bledou tváří. Eliška ho přivítala výkladem o nových a podivuhodných řečnických výkonech své dcery, avšak Denton neposlouchal. Právě, když ve svém popisu došla k nejlepšimu, přerušil ji.

„Kolik myslíš, že nám zbývá, když je vše spořádáno?“

Pohlédla na něj udiveně a přestala houpati svého malého genia.

„Snad nechceš říci . . .?“

„Ano,“ odpověděl. „Je tomu tak. Byli jsme divocí. Je to úrok, nebo něco podobného. A pak akcie, které jsi měla, padly. Tvůj otec toho nedbal. Privil, že to nebylo jeho starostí po tom, co se stalo. Chce se opět oženiti . . . Nuže — zbývá nám sotva tisíc!“

„Jen tisíc?“

„Jen tisíc.“

A Eliška usedla. Chvíli ho pozorovala s bledou tváří, a pak její zrak přelétl staromódní pokoj s nábytkem z prostředního období královny Viktorie a původními olejovými malbami, a spočinul konečně na malém lidském d'obečku, jež držela v náručí.

Denton na ni patřil a stál zkroušeně. Pak se otočil na patě a počal prudce přecházeti.

„Musím si něco nalézt,“ vybuchl náhle. „Jsem líný ničema. Měl jsem na to pomyslet dříve. Byl jsem sobecký hlupák. Chtěl jsem býti u tebe po celý den . . .“

Zastavil se a pohleděl do její bílé tváře. Náhle přistoupil, políbil ji a malou tvářinku, jež se uhnízďovala u jejího prsu.

„To vše nic není, drahoušku,“ pravil, stojí nad ní; „teď již nebudeš o samotě — teď když maličká začíná mluvit. A já si brzy najdu zaměstnání, víš. Brzy . . . snadno . . . Bylo to jen první leknutí. Ale vše se spraví. Jsem jist, že se vše spořádá. Vyjdu si, jakmile si jen odpočinu a uvidím, co se dá učiniti. Nyní je mi těžko na něco přemýšleti . . .“

„Bude trpko loučiti se s těmito pokoji,“ pravila Eliška; „avšak —“

„Nebude toho třeba, věř mi.“

„Jsou drahé.“

Denton kynul odmítavě rukou. Jal se mluvit o tom, co počne. Příliš jasně neříkal, co to asi bude; byl však úplně přesvědčen, že se něco najde, co je udrží pohodlně ve šťastné střední třídě, jejíž způsob života jedině znali.

„Je třiatřicet milionů lidí v Londýně,“ pravil; „některý z nich mne musí potřebovati.“

„Jistě, že m u s í.“

„Jediná nesnáž je . . . totiž — Bindon, ten hnědý, starý chlapík, za kterého tě chtěl tvůj otec provdati. Je důležitou osobou, poněvadž je teď komisarem úředníků letadel.“

„O tom jsem nevěděla,“ pravila Eliška.

„Stal se jím v posledních týdnech . . . jinak by to bylo velmi snadné, neboť mne na stanici letadel měli rádi. Dá se však podniknouti ještě tucet jiných věcí — tucet. Netrap se, miláčku. Odpočinu si chvíli, pak poobědváme a já se vydám na okružní cestu. Zním spoustu lidí spoustu.“

A tak si odpočinuli, šli na oběd do veřejné jídelny, načež on se pustil na hon za nějakým místem. Brzy však seznali, že pokud se týče jednoho pohodlného zařízení, je svět dosud tak špatně opatřen, jako vždy býval; totiž co do pěkného, jistého, čestného a výnosného povolání, ponechávajícího dosti volného času pro soukromý život, nevyžadující zvláštní Způsobnosti, usilovné námahy nebo rizika a nijaké oběti jakéhokoli druhu. Rozvinul množství nádherných návrhů, strávil mnoho dní, běhaje z jednoho konce nesmírného města na druhý a hledaje vlivné přátele; a všichni jeho vlivní přátelé byli rádi, že ho vidí, velmi horliví, dokud nedošlo ke konečným návrhům; pak stávali se ostražitými a neurčitými. Obyčejně se s nimi loučil chladně, přemýšlel o jejich chování, rozčilil se na zpáteční cestě, zastavil se v některém telegrafním úřadě a promarnil mnoho peněz oživeným avšak neprospěšným hovorem. Když uplynul den, byl tak unaven a rozrušen, že jen s napětím úsilí dovedl se stavět laskavým a bezstarostným vůči Elišce — což ona, jsouc milující ženou, postřehla s plnou jistotou.

Jednoho dne, po nesmírně spletité předmluvě, přispěla mu bolestným návrhem. Očekával, že bude plakati a zoufati, když bylo třeba prodati všechny jejich viktoriánské poklady, nakoupené s takovou radostí, jejich podivné umělecké předměty, háčkované přikryvky na pohovky, korálové sítky, pruhované zásony, dýhovaný nábytek, ocelorytiny a kresby tužkou ve zlatých rámech, voskové květiny pod chránitky, vycpané ptáky a všeho druhu starožitnosti; avšak ona sama učinila tento návrh. Zdálo se, že tato oběť ji plní radostí a rovněž i myšlenka, aby se přestěhovali o deset nebo dvanáct poschodí níže do jiného hotelu.

„Pokud je naše maličká s námi, nic nevádí,“ pravila. „To vše jsou zkušenosti.“

Políbil ji a řekl, že je statečnější, než tehdy, kdy bojovala s ovčáckými psy, nazval ji Boadiceou, a velice pečlivě dbal toho, aby ji nepřipomněl, že bude, nutno platit mnohem větší nájemné na účet hlásku, jímž jejich dceruška vítala ustavičný městský ruch.

Měl v úmyslu odstraniti Elišku, až dojde k prodeji onoho nesmyslného nábytku, s nímž byly jejich náklonnosti tak spiaty; avšak když k němu

skutečně došlo, byla to Eliška, jež smlouvala s obchodníkem, kdežto Denton přebíhal pohyblivé městské cesty, bled a churav utrpením a strachem z věcí příštích. Když se odstěhovali do spoře zařízených pokojků v laciném hotelu, nastal u něho zuřivý výbuch energie a pak léthargie, která trvala skorém celý týden a za níž seděl a chmuřil se doma. Po tyto dny zářila Eliška jako hvězda, a na konec Dentonovy útrapy našly úlevy v slzách. A na to vyšel si opět na městské cesty a — ke svému svrchovanému překvapení — nalezl jakousi práci.

Úroveň zaměstnání, k nimž se nabízel, stále klesala, až konečně dospěla k nej nižšímu stupni nezávislých dělníků. Nejprve činil si nároky na místo nějakého vysokého úředníka Létací, Větrné nebo Vodní společnosti, a nebo na službu u některé Organizace všeobecných vědomostí, které nahrazovaly noviny. To však byly sny počátků. Od toho přešel ke spekulaci a tři sta zlatých „lvů“ z Eliščina tisíce Zmizelo jednoho večera na trhu hodnot. Nyní byl rád, že jeho hezká tvář zjedнала mu místo prodavače na zkoušku v Syndikátu Suzanniných klobouků, syndikátu, který vyráběl dámské čepečky, vlasové ozdoby a klobouky — neboť dámy nosily dosud nesmírně složité a krásné klobouky do divadel a na místa veřejné bohoslužby, ačkoliv město bylo úplně pokryto.

Bylo by zábavno seznámiti obchodníka devatenáctého století z Regent Streetu s vývojem jeho závodu, v němž byl Denton zaměstnán. Devatenáctá třída nazývala se dosud někdy Regent Streetem, byla však nyní ulicí pohyblivých chodníků a skorém osm set stop široká. Střední část byla nehybná a z ní byl přístup ke schodům, sestupujícím do podzemních chodeb, jež vedly k domům na obou stranách. Na pravo a na levo byla stoupající řada souvislých chodníků, z nichž každý pohyboval se o pět mil za hodinu rychleji, než vnitřnější pruh, takže bylo možno přejiti s chodníku na chodník, až se došlo na nejrychlejší, krajní cestu, která vedla kolem města.

Závod Syndikátu Suzanniných klobouku dal zříditi i ohromné průčelí podle vnější cesty, z něhož vyčnívaly po obou stranách řady ohromných bílých, skleněných tabulí, a na ně byly vrhány obrovité, oživené obrazy známých, krásných, žijících žen, které měly na sobě kloboučnické novinky. Celé průčelí budovy měnilo neustále barvy, a po celé façade až nahoru, do výše čtyři sta stop a napříč ulice pohyblivých cest, kmítal a kynul v tisícero rozmanitých barev a písmen nápis —

SUZANNA! KLOBOUKY! SUZANNA! KLOBOUKY!

Ostí obrovitých fonografu dusila veškerý hovor na chodnicích a řvala „Klobouky“ na mimo jdoucí, daleko do ulice nahorů i dolů, jiné batterie radily obecenstvu „Zajděte si k Suzanně“ a dotazovaly se: „Proč nekoupíte svému děvčeti klobouk?“

Ve prospěch těch, kdo snad byli hluší — a hluchota nebyla všedním zjevem v Londýně oné doby, byly promítány nápisy všech velikostí se střechy na pohyblivé chodníky, na vaše ruce, nebo na lysinu muže, kráčejícího před vámi, na ramena dámy, jevily se v náhlém zajiskření pod vašimi nohama, pohyblivý prst psal neočekávaná plamenná písmena: „Klobouky jsou dnes

levné“, nebo prostě „klobouky“. A přes toto úsilí, takový byl ruch, jenž vládl v městě, tak otužilým stal se zrak a sluch, že mnoho občanů kráčelo těmito místy a dosud si neuvědomili, že je na světě Syndikát Suzanniných klobouků.

Do budovy sestupovalo se schodištěm se střední cesty, a šlo se veřejnou chodbou, kde se procházely hezké dívky, které rády nosily klobouky se značkami za nepatrnou odměnu. Vcházelo se do velké před síně, kde voskové hlavy, okrášlené po módě, otáčely se půvabně na podstavcích, a odtud dospělo se pokladnou do nekonečné řady malých komnat, z nichž každá měla svého prodavače, tři nebo čtyři klobouky, špendlíky, zrcadla, kinematografy, telefony, Zařízení na spouštění klobouků z centrálního skladiště, pohodlná křesla a svůdná občerstvení.

Denton stal se nyní prodavačem v takovém oddělení. Úkolem jeho bylo obsloužit ti ony dámy, jež z nepřetržitého proudu se zastavily u něho, chovati se pokud možno úslužně, nabízet občerstvení, rozmlouvati o všem možném, o čem se zákazník zmíní, a sváděti hovor obratně a nikoliv dotěrně na klobouky. Měl dávat rady o různých druzích klobouků a měl ukazovati svým chováním a způsoby, avšak bez hrubého lichocení, jak získá odběratelem zjev kloboukem, kterýž si chce koupí ti. Měl několik zrcadel, přizpůsobených různou úpravou Zakřivení a zabarvení různým typům tváře a pleti, a mnoho záleželo na jejich správném použití.

Denton oddal se těmto podivným a jemu nesvědčícím povinnostem s dobrou vůlí a horlivostí, které by se byl sám před rokem podivil; ale vše to nadarmo. Starší dohlížitelka, která mu přidělila tento úkol a dala mu na jevo různé drobné známky své přízně, náhle Změnila své chování, prohlásila bez

výslovného důvodu, že je hloupý, a propustila ho po šestinedělní kariéře. A tak Dentovi nezbyvalo, než aby si hledal nové povolání.

Toto druhé hledání netrvalo dlouho. Jejich peníze byly vyčerpány. Aby to poněkud oddálili, rozhodli se, že odnesou malou svou dcerušku do veřejných „jeslí“, jimiž město oplývalo. Takový byl zvyk oné doby. Průmyslová emancipace žen, s tím souvisící rozvrat oddělených domácností, učinily „jesle“ nutností pro všechny, mimo lidi velmi bohaté a Zvláště jemného srdce. Děti požívaly tam zdravotních a výchovných výhod, jež byly by nemožný bez podobné organizace. Jesle měly všechny třídy a typy přepychu až po příslušníky Pracovní společnosti, jejichž děti přijímaly se na úvěr, jež splácely prací, když dorostly.

Avšak oba, Denton i Eliška, byli, jak jsem již vyložil, divní staromódní mladí lidé, plní ideí devatenáctého století, nenáviděli nesmírně tyto výhodné jesle a konečně zanesli do jedněch z nich svou dcerku s krajním odporem. Byli přijati mateřskou osobou Způsobu velmi břitkých a rázných, které však se Změnily, když Eliška se dala do pláče při Zmínce, že se musí rozloučiti se svým dítětem. Mateřská osoba, když přemohla úžas nad těmito nezvyklými city, stala se náhle nadějeplnou utěšitelkou, a získala si tím Eliščinu vděčnost na celý život. Zavedli ji do ohromné síně, kde vládlo několik chův a bylo na sta dvouletých děvčat, skupených na podlaze, pokryté hračkami. Byla to síň dvouletých. Dvě chůvy šly napřed a Eliška sledovala žárlivým zrakem, jak se chovají k maličké. Byly laskavé — bylo zřejmo, že jsou laskavé, a přece . . .

Konečně bylo na čase, aby odešli. Zatím se maličká uvelebila šťastně do kouta, sedíc na podlaze s plným náručím a sama jsouc skorém Zakrytá nezvyklým bohatstvím hraček. Zdálo se, že nedbá ani trochu o všechny příbuzenské svazky, když její rodiče odcházeli.

Bylo zakázáno rozrušiti ji loučením.

U dveří se Eliška naposled ohlédla a hle! maličká upustila své nové poklady a stála s rozpačitou tváří. Eliška náhle zavzlykala a mateřská chůva ji vystrčila a zavřela dveře.

„Můžete zase brzo přijít, drahoušku,“ pravila s neočekávanou něžností v očích.

Eliška zírala na ni chvíli bezvýrazně.

„Můžete zase brzy přijít,“ opakovala chůva. Pak v náhlém přechodu citů vyplakala se Eliška v chůvině náručí. A tehdy získala si chůva také Dentonovo srdce.

A po třech týdnech byli naši lidé bez halěře a byla jim otevřena jen jediná cesta. Museli jít k Pracovní společnosti. Jakmile byli dlužní nájemné děle, než týden, byl jejich skrovný, zbývající majetek zabaven a s malou zdvořilostí ukázána jim cesta z hotelu. Denton zůstal vzadu, aby ukončil kousavý a neuspokojivý spor s vrátným hotelu, načež dohonil Elišku, zardělý a rozčilený. Uvolnil krok, když ji dostihl, a vystupovali spolu mlčky k prostřední cestě. Tam našli dvě volná sedadla a usedli.

„Nemusíme tam jít — hned?“ pravila Eliška.

„Nikoli — dokud nebudeme mít hlad“ pravil Denton.

Eliščiny oči marně hledaly místo, na němž by spočinuly. Na pravo hučely východní cesty, na levo cesty vedoucí opačným směrem. Vzadu a napřed, po laně nad nimi nataženém, spěchala řada posunkujících mužů, v clownovském obleku, z nichž každý měl na zádech a prsou obrovské písmeno, takže celkem tvořila nápis:

„Purkinjovy pilulky pro trávení.“

Chudokrevná malá žena v hrozných, modrých plátěných šatech ukázala malé dívce jednoho z této řady živého návěstí.

„Ne tam. Přeji si však, abys šel na stanici letadel — kde jsme se sešli. Víš? Ono sedátko?“

Váhal.

„Můžeš?“ tázal se v pochybnostech.

„Musím,“ odpověděla.

Váhal ještě chvíli, ale pak se pohnul, aby poslechl její vůle.

A tak se stalo, že strávili svůj poslední půlden svobody pod širým nebem pod stanicí letadel, kde se scházivali před pěti krátkými lety. Řekla mu, co mu nemohla povědět na rušné veřejné cestě, že nelituje dosud svého sňatku — ať život chystá jim jakékoli strádání a útrapy, že bude spokojena s tím, co bylo. Počasí bylo jim přízni vo, sedátko bylo ozářeno teplým sluncem a nad nimi přilétaly a odletovaly lesklé aeroplany.

Konečně, když slunce zacházelo, došel jejich čas, vyměnily si sliby, stiskli ruce, vstali a vrátili se na městské cesty, nuzná, zkormoucená dvojice, unavená a hladová. Brzy přišli k jednomu z bleděmodrých štítů, který označoval úřadovnu Pracovní společnosti. Po dlouhou dobu stáli na prostřední cestě, prohlížejíce si úřadovnu, a konečně sestoupili a vešli do čekárny.

Pracovní společnost byla původně dobročinnou organizací; úkolem jejím bylo poskytovat potravu, přístřeší a práci všem příchozím. K tomu

byla zavázána stanovami, a byla také povinna poskytnouti potravu, přístřeší a lékařskou pomoc všem neschopným k práci, kdo ji požádali o příspěvní. Za to platili tito neschopní poukázkami, které si měli po uzdravení odpracovati. Tyto pracovní poukázky označovali otisky palců, které byly fotografovány a roztríděny takovým způsobem, že tato světová Pracovní společnost mohla zjistiti kteréhokoli ze svých dvou neb tří set milionů klientů po dvouhodinovém vyšetřování. Denní práce záležela ze dvou šichet v šlapacím mlýně, kde vyráběla se elektrická síla, nebo v jejich aequivalentu, a její náležitý výkon mohl být i právně vynucen. V praxi shledala Pracovní společnost, že je výhodno, přidá-li ke svým statutárním příspěvkům na stravě a přístřeší ještě ně- kol'k pencí denně, aby podnítila pracovní horlivost; a její činnost nejen že zbavila svět chudiny, ale i zastala skutečně všechnu potřebnou práci, kromě výkonu nej vyšších a nej zodpovědnějších. Skorém třetina obyvatelstva celého světa byla jejím nevolníkem a dlužníkem od kolébky až do hrobu.

Tímto praktickým, nesen ti mentálním způsobem byl řešen a zdolán problém nezaměstnanosti zcela uspokojuvě. Nikdo nehladověl na veřejných ulicích, nebylo videti hadrů nebo oděvu méně zdravých a vydatných, než bylo hygienické, avšak nevzhledné modré plátno Pracovní společnosti. Ustavičným předmětem rozprav fonografických novin bylo, jak svět pokročil od devatenáctého století, kdy těla lidí, zabitych různými dopravními prostředky a vyhladovělých, byla, jak tvrdily, denním zjevem na všech živějších úlicích.

Denton a Eliška seděli v čekárně stranou a čekali, až přijdou na řadu. Většina osob tam shromážděných byla unavená a zamlklá, a jen tři neb čtyři mladí lidé vynahražovali klid svých společníků. Byli to doživotní chráněnci Společnosti, kteří se narodili v jejích „jeslích“ a byli předurčeni, aby zemřeli v její nemocnici. Hovořili okázale v londýnském cockneyském nářečí pozdního vývojového stupně, jsouce zřejmě velmi hrdi sami na sebe.

Eliščiny zraky obrátily se od nich k postavám méně sebevědomým. Jedna zvláště budila její útrpnost. Byla to žena asi pětáctýřiceti letá, zlatožlutých vlasů a malované tváře, po níž tekly hojně slzy; měla smáčknutý nos, hladové oči, hubené ruce a ramena, a nádhera jejích zaprášených a obnošených šatů vyprávěla historii jejího života. Dále tam byl šedobradý stařec v oděvu biskupa jedné ze znamenitých episkopálních sekt

42 Ze dnů přístích

vozik s polévkou a chlebem po kolejích, zastavil se skřípavě, a on zapomněl na vše. Vždyť neměli již po tři dny ničeho v ústech.

Dozorkyně pohlédla na jakousi tabulku.

Když povečeřeli, odpočinuli si chvíli. Nikdo z nich nemluvil — nebylo o čem hovoří ti; za chvíli se zvedli a šli k dozorkyni, aby zvěděli, co mají za práci.

„Nebudete míti světnice zde; budou v Highbury Wardu, devadesátá sedmá cesta, číslo dva tisíce sedmnáct. Nejlépe, poznamenáte-li si to na svém lístku. Vy, nula, nula, nula, značka sedm, šedesát čtyři, b. c. cl., gamma čtyřicet jedna, žena; půjdte do kovotepeckého oddělení, a zkusíte to tam den — čtyřpencový bon, vyhovíte-li; a v y, nula sedm jedna, značka čtyři, sedm set devět, g. f. b., pí devadesát pět, muž; půjdte k Fotografické společnosti na jednaosmdesáté cestě a naučíte se tomu neb onomu — nevím — tři pence. Zde máte své lístky. To je vše. Další. Cože? Nepamatujete si vše? Panečku! Už vidím, že to musím zase všechno opakovat. Proč neposloucháte? Lehkomyslní, neopatrní lidé. Myslí si, že co mluvím, nemá významu.“

Kus cesty k své práci mohli jíti spolu. Pozorovali, že již mohou mluvit. Bylo to ku podivu, ale nejhorší tíseň zřejmě minula, když se oblékli do modrých šatů. Denton hovořil skorém se zájmem o díle, které ho očekávalo.

„Ať se stane cokoliv,“ řekl, „nemůže to býti tak protivné jako v onom kloboučnickém krámu. A zaplatíme-li za dceru, zbude nám každého dne celý penny. Později — můžeme se zdokonaliti — a vydělati víc peněz.“

Eliška měla méně chuti k hovoru.

„Proč by nám byla práce tak odporná,“ pravila.

„Je to divné,“ odpověděl Denton. „Tuším, že by nebyla, kdyby myšlenka, že nutno se podřizovati . . . Doufám, že budeme míti slušné dozorce.“

Eliška neodpovídala. Nemyslíla na to. Sledovala jakousi svou myšlenku.

„Ovšem,“ řekla pak, „užívali jsme cizí práce po celý život. Jest jen spravedливо —“

Zarazila se. Bylo to příliš spletité.

„Platili jsme za ni,“ odpověděl Denton, jenž po celý ten čas nelámal si hlavu těmito obtížnými otázkami.

„Nedělal i jsme nic — a přece jsme platili. To právě nemohu pochopiti.“

„Snad nyní platíme,“ pravila Eliška — neboť její theologie byla staromódní a prostá.

Tu nastala chvíle rozchodu a každý šel za svým dílem. Denton měl na starosti složitý, hydraulický lis, který se zdál skorém rozumným tvorem. Tento lis pracoval pod tlakem mořské vody, jež měla posléze splachovati městské stoky — neboť svět dávno již nebyl tak pošetilým, aby vléval pitnou vodu do kanálů. Tuto vodu přiváděli velikým průplavem až k východnímu cípu města

a čerpali ohromnou baterií pump do nádrží ve výši čtyř set stop nad mořem, z nichž rozvětvovala se v bilion arteriálních odboček po městě. Odtud proud la, čistila, napájela a poháněla stroje všeho druhu, odtékala nekonečně spleťtými kapilárním potrubím do velkých kanálů, c 1 o a c a e m aximae, a odnášela splašky na role, která obkl čovala Londýn se všech stran.

Lisu užívalo se k jakémusi úkonu fotografického průmyslu, nebylo však třeba, aby Denton rozuměl jeho podstatě. Nej důležitější, čeho měl dbáti, bylo, aby pracoval v červeném světle, a byla proto světnice osvětlována jedinou barevnou lampou, která rozlévala příšernou a palčivou záři po celém prostoru. V nej temnějším koutě byl lis, jehož sluhou se nyní Denton stal; byl to ohromný, tmavý a lesklý stroj, trám, který z něho trčel, podobal se poněkud skloněné hlavě a tato nestvůra, sedící jako kovový Buddha ve strašidelném světle, které sloužilo jeho účelům, zdála se mu ve slabých chvílích temnou modlou, které lidstvo v jakémisi podivném poblouznění obětovalo jeho život. Úkol jeho byl střídavě jednotvárný. Následující příklady objasní, jakého druhu asi byla obsluha lisu. Stroj pracoval, a ůkal čile, dokud byl v pořádku; jestliže však hmota, která protékala z nádrží, umístěných v druhém pokoji, a kterou stroj ustavičně stlačoval na tenké lístky, změnila svou jakost, změnil se rovněž klepot stroje, a Denton spěchal, aby učinil jistá opatření. Nejmenší otálení způsobilo, že hmota se kazila, a že mu strhli jednu nebo více z denních pencí. Došla-li zásoba hmoty — k její přípravě bylo třeba ručních úkonů zvláštního druhu, a dělníci mívali často křeče, které rušili jejich výkonnost — měl Denton chod stroje zastavili. V trapné bdělosti, kterou vyžadovalo množství těchto všedních úkonů opatrnosti, trapné, poněvadž při nedostatku přirozeného zájmu bylo třeba ustavičně napiatého úsilí, měl Denton strávití třetinu svých dní. Mimo

příležitostné návštěvy dozorce, laskavého ale neobyčejně hubatého člověka, trávil Denton své pracovní hodiny o samotě.

Eliščina práce byla společenštějšího rázu. Bylo tehdy modou, že velcí boháči dávali si pokrývatí soukromé pokoje kovovými deskami, ozdobenými krásnými vypuklými vzorky. Avšak vkus doby vyžadoval, aby se tyto vzorky přesně neopakovaly — neměly býti mechanické, nýbrž „přirozené“ — a shledalo se, že vzorky jsou uspořádány nejpůvabněji, svěřili se toto dílo ženám jemného a vrozeného vkusu. Eliška měla zpracovatí určitý nej menší počet čtverečních palců desek a za desky, které zhotovila nad to, dostalo se jí malého platu.

Síň, jako většina místností, kde pracovaly ženy, byla pod dohledem dozorkyně; Pracovní společnost seznala, že muži jsou netoliko méně přesní, ale i velice náchylní promíjeti oblíbeným ženám jejich povinný podíl. Dozorkyně byla nikoli nevládná, avšak zamklá osoba, jejíž tvrdé rysy jevíly zbytky krásy snědého typu; a ostatní pracovnice, které měly důvod, aby ji nenáviděly, sdružovaly její jméno pohoršlivě s jistým ředitelem společnosti na kovové výrobky, aby vysvětlily její postavení.

Jenom dvě nebo tři Eliščiny družky byly rozenými nevolnicemi práce — prosté, nevrle dívky; většina jich však odpovídala tomu, co by se v devatenáctém století bylo zvalo „sešlou dámou“. Avšak ideál dámy se od té doby změnil; útlá, mdlá, negativní ctnost, modulovaný hlas, odměřené pohyby staromódní dámy zmizely ze světa. U většiny jejich družek svědčily bezbarvé vlasy, zničená pleť a obsah jejich vzpomínkových hovorů o zašlé slávě výbojného mládí. Všechny tyto umělecké dělnice byly mnohem starší Elišky a dvě otevřeně projevíly svůj podiv, že někdo tak mladý a roztomilý mohl přijít, aby sdílel jejich lopotu. Avšak Eliška jich neobtěžovala svými starosvetskými mravními zásadami.

Bylo jim dovoleno, aby se spolu bavily, ba dokonce byly k tomu vybízeny; ředitelství totiž velmi správně soudilo, že vše, co zpestří jejich náladu, prospěje půvabné rozmanitosti jejich vzorkování. Eliška byla takřka nucena vyslechnouti příhody jejich životů, s nimiž se její splétal: ač byly zkomolené a překroucené ješitností, přece byly dosti srozumitelný. A brzy počala oceňovati drobná záští a strany, malá nedorozumění a sdružení, která se osovnovala kolem ní.

Jedna žena byla nesmírně štěbetavá a rozvláčná, vykládala-li o svých podivuhodných synech; jiná měla zálibu v hloupých a hrubých řečích, což

patrně pokládala za nej vtipnější možný způsob výrazu; třetí snila ustavičně o šatech a šeptala Elišce, jak si strádá své pence den za dnem, bude mít brzy volný den a oblékne si . . . a nyní následovaly hodiny popisu; dvě jiné sedávaly vždy spolu, dávaly si vzájemně lichotivá jména, až jednoho dne se cosi přihodilo, a onysi odsedly od sebe, stavše se jedna pro druhou slepou a hluchou.

A ode všedi ozývalo se ustavičně ťuk, ťuk, tuk, a dozorkyně stála sledovala tento rytmus, aby zaznamenala, kdyby některá ustala. Tuk, ťuk, ťuk, ťuk; tak mýjely jim dny a tak měly minout i jejich životy. Eliška seděla mezi nimi, vlídná a klidná, v šedivé náladě, jdouc vstříc osudu: ťuk, ťuk, ťuk; ťuk, ťuk, ťuk; ťuk, ťuk, ťuk.

Tak nastala Dentonovi a Elišce dlouhá řada klopotných dnů, které zmozolily jim ruce, rozestřely podivná vlákna jakési nové a přísnější látky jemným půvabem jejich života, a vkreslily jim vážné tahy a stíny na tváře. Jasně a pohodlné dny jejich života ustoupily do nepřístupné vzdálenosti; zvolna učili se lekci podsvětí — střízlivé, pracné, mohutné, pusté a plodné.

Přiházelo se mnoho drobných událostí: věci, které bylo by odporно a trudno vyprávěti, věci, jež bylo trpko a strastno snášeti — snižování, tyranství, které vždy korení pokrm chudých ve městech; a jedna událost však nebyla nepatrná, nýbrž zdálo se, že změnil jim život v čirou tmu: dítě, jemuž dali život, ochuravělo a zemřelo. A tato příhoda, stará, opakující se událost, byla líčena tak často, byla vyprávěna tak krásně, že netřeba, abychom ji znova zde vypisovali. Byl tu týž pronikavý strach, táž dlouhá úzkost, otálející, neodvratná rána a chmurné mlčení. Bylo to vždy stejné; bude to vždy stejné. Je to jedna z věcí, které musí býti.

A byla to Eliška, jež po bolestné, pusté řadě dnů první promluvila; a to nikoli o pošetilém, drobném jméně, které již nebylo jménem, nýbrž o temnu, které padlo na její duši. Chodili spolu po ryčných, rušných cestách města; hluk obchodu, řev soutěžících náboženství, politické výzvy nedotýkaly se jejich sluchu; záře soustředěných světél, tančících písmen, pyšných návěstí padala nepozorována na skleslé, zbědované tváře. Poobědvali v jídelně na odlehlém místě.

„Chtěla bych,“ pravila Eliška namáhavě, „vyjiti si na stanici letadel — k onomu sedátku. Zde nelze si pohovořit .

Denton pohleděl na ni.

„Bude noc,“ odpověděl.

„Tázala jsem se — je krásná noc.“

Zarazila se.

Denton zpozoroval, že nemůže nalézt slova, aby se vyjádřila. Náhle pochopil, že si přeje spatřit ještě jednou hvězdy, hvězdy, na něž se dívali spolu z otevřeného kraje v oněch divokých líbáncích před pěti lety. Cosi mu stáhlo hrdlo. Odvrátil se od ní.

„Máme ještě dosti času,“ řekl tónem, jakým se mluví o všedních věcech.

A konečně vyšli si k svému malému sedátku na stanici letadel a seděli tam dlouhou dobu zamlkle. Sedátko bylo ve stínu, avšak zenith byl bleď modrý s mlžnou září nad stanicí, a pod nimi prostíralo se celé město, náměstí, okruhy a oslňující skvrny tonoucí v záplavě světla. Hvězdy zdály se velmi malé a mdlé; starověkému pozorovateli zdály se sice blízké, nyní však byly nesmírně vzdáleny. Přece však byly zřetelné na temněších místech oblohy, a zejména na její severní části pohybovala se stará souhvězdí, nezměněná a klidná, kolem pólu.

Dlouho seděli naši lidé beze slova, a konečně Eliška vzdychla.

„Kdybych rozuměla,“ pravila, „kdybych byla s to pochopiti. Když je člověk tam dole, zdá se mu město vším — hluk, spěch, hlasy — musíš žiti, musíš se dráti. Zde — není město ničím; jest věcí, která pomíjí. Zde lze přemýšleti v pokoji.“

„Ano,“ odpověděl Denton. „Je tak nicotné! Odtud je více než polovička jeho pohlcena nocí . . . Zajde!“

„My zajdeme dříve,“ řekla Eliška.

„Vím,“ pravil Denton. „Kdyby život nebyl okamžikem, zdály by se celé dějiny příhodami jediného dne . . . Ano — my zanikneme. A město pomine, a všechny věci, které přijíti mají. Člověk a Nadčlověk a divy nevýslovné. A přece . . .“

Ustal a pak začal znova.

„Vím, co cítíš. Aspoň tuším . . . Tam dole Člověk myslí na své dílo, na své drobné mrzutosti a radosti, na jídlo, pití, pohodlí a bolesti. Člověk žije a musí umřít. Tam dole a každý den — naše útrapy zdály se by nepřekonatelné . . .“

„Zde nahoře je to jiné. Tam dole, na příklad, zdálo by se skorém, že nelze žiti, je-li člověk hrozně znetvořen, zmrzačen, zohyzděn. Zde nahoře — pod hvězdami — podobné věci neznamenají ničeho . . . Jsou nicotný . . .“

Součástí něčeho. Zdá se, jako bychom se onoho neznáma přímo dotýkali — zde pod hvězdami.

Zarazil se. Prchavá, nepostižitelná tušení, mlhavé pocity, z nichž teprve se rodily myšlenky, mizely před hrubým dotykem slov.

„Je to těžko vyjádřití,“ pravil ochable.

Seděli a dlouho mlčeli.

„Je dobře, že jsme sem přišli,“ pravil konečně.

„Vážneme — náš duch je velmi omezený. Jsme přece jen ubohými tvory vyvíjejícími se ze šelmy, a máme ducha — ubohý zárodek ducha. Jsme tak hloupí. Snadno zranitelní. A přece . . .“

„Vím, vím — a jednoho dne prohlédneme.“

„Všechno toto strašné úsilí, všechen nesouzvuk rozplyne se v harmonii a poznáme ji. Není ničeho, co by k tomu nepřispívalo. Ničeho. Všechny nezdary — každá drobnost pomáhá vytvářeti tuto harmonii. Všeho, čeho je k tomu třeba, nalezneme. Ničeho, ani nejhroznější trýzně, nelze opomenouti. Každý úder tvého kladiva na mosaz, každá chvilka práce, i má zahálka . . . Drahoušku! Každý pohyb naší maličké . . . Všechny tyto věci působí na vždy. I útlé, nepostižitelné zjevy. I to, že zde sedíme. — Vše . . .“

„I vášeň, která nás spojila a vše, co se přihodilo od té doby. Není to již vášeň. Spíše bolest, než cokoli jiného. Drahá . . .“

Nemohl již ničeho říci, nebyl s to dále sledovati své myšlenky.

Eliška neodpověděla — byla velmi tichá; její ruka však hledala jeho, a našla ji.

IV.

PODZEMÍ

Pod hvězdami můžeme se povznést až k resignaci, ať trpíme jakýmkoli zlem, avšak v denním ruchu a shonu svého díla opět klesáme, podléháme nechuti, úzkosti a nesnesitelným rozmarům. Jak nepatrná je naše velkodušnost — n hodilost, chvilka! I svati starých dob museli nejdříve uniknout i světu. A Denton s Eliškou nemohli prchnouti ze svého světa, nebylo již volných cest do neosazených zemí, kde lidé mohli žiti volně — třeba tvrdě — a popřáti klidu svým duším. Město pohltilo lidstvo.

Po jistou dobu byli tito dva nevolníci práce přidržováni k původnímu svému úkolu, ona při tepání mosazi a Denton u svého lisu; ale pak nastala mu změna, jež přinesla s sebou nové a ještě trpčí zkušenosti o životě podzemních cest velkého města. Denton byl přeložen k obsluze mnohem složitějšího stroje v centrální továrně londýnského Cihelného trustu.

V tomto novém postavení měl pracovati v dlouhé klenuté místnosti s množstvím jiných lidí, větším dílem rozených nevolníků práce. K styku s těmito lidmi měl se zdráhavé. Jeho výchova byla zjemnělá, a dokud ho zlý osud nepřinutil, aby oblékl tento oděv, nikdy v celém svém životě, mimo případ rozkazu nebo nevyhnutelné nutnosti, nepromluvil s těmito ubledými nositeli modrého, rezného plátna. Nyní konečně se s nimi sešel; měl pracovati vedle nich, sdíleti jejich náčiní a jisti s nimi. Oběma, Elišce i jemu, zdálo se to dalším ponížením.

Jeho vkus zdál by se snad přepjatým člověku devatenáctého století. Avšak průběhem let zvolna a neodvratně rozevřela se propast mezi nositeli modrého plátna a hořenými třídami, a utvořil se rozdíl netoliko v životních poměrech a zvycích, nýbrž i ve způsobu myšlení — i v jazyce. Podzemní cesty vytvořily si své zvláštní podřečí: rovněž i nad nimi vzniklo nářečí, myšlenková soustava, „kulturní“ jazyk, který svou horlivou snahou po novosti výrazu cílil k tomu, aby se vzdálenost mezi ním a „vulgárností“ rozšířila.

Poslední léta devatenáctého století vyznačovala se u zahálčivých, zámožných tříd překotným vývojem esoterických zvráceností lidového náboženství; různé glossy a výklady přizpůsobovaly mocné nauky Nazaretského tesaře výlučné omezenosti jejich životů. Avšak ani Eliška ani Denton, přes náklonnost svou k starobylému způsobu života, nebyli dosti samostatní, aby unikli vlivu svého okolí. Ve věcech všedního chování šli po cestách své třídy a tak, když konečně klesli na nevolníky práce, zdálo se jim, jako by upadli mezi útočné, nízké živočichy; bylo jim, jako vévodovi a vévodkyni dvacátého století, kdyby byli přinuceni najmouti si pokoje v nějakém pelechu.

Jejich přirozenou snahou bylo udržeti „vzdálenost“. Avšak Dentonova původní myšlenka, aby se důstojně osamotnil od svého nového okolí, byla záhy a drsně zmařena. Domníval se, kdy klesal v postavení pracovního nevolníka, že jeho lekce je u konce, a když zemřela jejich malá dcerka, že změřil hlubiny života; v pravdě však byly tyto věci pouze začátkem jeho utrpení. Život vyžaduje od nás o něco více, než abychom se podrobili. A nyní v síni přeplněné obsluhovači stroje bylo mu učit se další lekci, seznámiti se s jiným životním činitelem, faktorem právě tak elementárním jako ztráta těch, které milujeme, a mocnějším než lopota.

Jeho klidné odmítání hovoru bylo pociťováno jako přímá urážka — a pokládáno — obávám se, že právem — za pohrdání. Jeho neznalost lidového nářečí, věc to, kterou se dosud chlubil, nabyla nyní jiné podoby. Nepostřehl ihned, že jeho přijetí hrubých a hloupých, avšak upřímně míněných poznámek, jimiž byl uvítán, působilo jako rány do tváře původcům oněch projevů.

„Nerozumím,“ říkal poněkud chladně a nazdařbůh, „nikoli, děkuji vám.“

Muž, který ho oslovil, zaskučel a odvrátil se.

Druhý, je muž také se nezdařilo upoutati Dentonův nezvyklý sluch, dal si záležeti a opakoval svůj výrok; Denton seznal, že mu chce půjčiti konev oleje. Vyslovil zdvořilé díky, načež onen muž zahájil vyzvídavý hovor. Podotkl, že Denton byl švihákem, a chtěl věděti, jak se stalo, že musel obléci „modrou kazajku. Očekával zřejmě zajímavou zprávu o nepravostech a výstřednostech. Byl Denton někdy v Městě Rozkoše? Denton okamžitě poznal, jak existence těchto podivuhodných míst požitku pronká a třísní mysl těchto zotročených, beznadějných dělníků podzemí.

Jeho aristokratická povaha se vzepřela těmto otázkám. Odpověděl zkrátka: „Ne.“ Muž naléhal ještě na sdělení jiných osobních údajů, a byl to tenkrát Denton, který se odvrátil.

„Gorblimey!“ zvolal rozprávčč, velmi udiven.

Zároveň nemohlo Dentonovi ujiti, že tento pozoruhodný hovor byl opakován rozhorleným hlasem sympatičtějším posluchačům a že vyvolal úžas a posměch. Dívali se na Dentona se zájmem zřejmě vzníceným. Podivný pocit osamocení se v něm probouzel. Pokoušel se myslet na svůj lis a jeho nezvyklé zvláštnosti . . .

Stroje zaměstnávaly důkladně každého po dobu první šichty, načež nastal oddech. Byla to jen přestávka k občerstvení, příliš krátká, takže nebylo lze odejiti do jídelny Pracovní společnosti. Denton sledoval své druhy do krátké galerie, kde bylo množství truhel na odpadky z lisu.

Každý muž vyňal balíček potravy. Denton neměl ničeho. Dozorce, lehkomyšlný mladý muž, jenž dostal své místo z protekce, zapomněl upozorniti Dentona, že je nutno žádati o tuto zásobu. Stál stranou a pociťoval hlad. Ostatní se skupili, hovořili tlumeně, pozírajíce na něj ustavičně. Bylo mu nevolno. Jeho líčená nevšímavost vyžadovala stále většího úsilí. Snažil se myslit na páky svého nového lisu.

Tu přistoupil k němu muž menší, avšak širší a tlustší než Denton. Denton obrátil se k němu pokud možno lhostejně.

„Zde,“ pravil vyslaný — aspoň tak Denton soudil — podávaje mu špalíček chleba v nepříliš čisté ruce. Byl osmahlé tváře, širokého nosu a jeden koutek jeho úst byl svěšen.

Denton byl na chvíli v pochybnostech, má-li to býti zdvořilost nebo urážka. První hnutí vnuklo mu, aby odmítl.

„Nikoli, díky,“ pravil; a když tvář muže se změnila, „nemám hladu.“

Ozval se posměch vzadu ze skupiny.

„Neřek' sem vám to?“ pravil muž, který chtěl půjčiti Dentonovi konvici oleje. „To je nějaký pán, holečku. Ty nejsi pro něj dost dobřej!“

Osmahlá tvář ztemněla ještě o stín.

„Zde,“ pravil její majitel, stále podávaje chléb a mluvě tišším hlasem, „to dostáváte k jídlu. Rozumíte?“

Denton pohlédl do hrozivé tváře před sebou a podivné malé praménky energie zdály se probíhati jeho údy a tělem.

„Nechci toho,“ pravil, pokoušeje se o příjemný úsměv, který po krátkém škubnutí zmizel.

Zaval tý muž nachýl i hlavu ku předu, a chléb v jeho ruce stal se fyzickou hrozbou. Denton sebral svou mysl, jen aby rozluštil záhadný výraz očí svého odpůrce.

„Snězte to,“ pravil osmahlý muž.

Nastala prestávka, načež oba se chvatně pohnuli. Kus chleba opsal slož tou dráhu, křivku, která měla skončit v Dentonově tváři; na to jeho pěst zasáhla zápěstí ruky, svírající skrojek, a tento vyletěl mimo obvod sporu — dohrál svou úlohu.

Denton rychle ustoupil, zaťal pěsti a nap al ruce: Rozpálená, temná tvář se vzdálila a změnila v bdělého nepřítele, číhajícího na vhodnou příležitost. Denton pociťoval chvíli sebedůvěru, zvláštní odvalu a klid. Srdce bilo mu rychle. Cítí, že mu hraje každá žilka v těle.

„Perte se, hoši!“ volal kdosi, a temná postava poskočila ku předu, odklonila se nazad a stranou a vrátila se k útoku. Denton učinil výpad, byl však zasažen. Zdálo se mu, že má jedno oko rozbito, a ucítí měkký pysk pod svou pěstí právě, než byl znovu udeřen — nyní pod bradu.

Ohromný vějíř žhavých jehel se rozevřel. Na okamžik byl přesvědčen, že má hlavu rozbitu na kusy, načež ho cosi udeřilo do temene a hřbetu ze zadu, a zápas stal se věcí nezajímavou, jeho se netýkající.

Byl si vědom, že uplynula jakási doba — vteřiny nebo minuty — abstraktní, bez událostí. Ležel hlavou na hromadě popela a cosi vlhkého a teplého stékalo mu rychle po šíji. První otřes rozlišil se v rozmanité pocity: V hlavě mu hučelo, v očích a v bradě škubalo nesmírně, a v ústech měl chuť krve.

„Nic mu není,“ pravd jakýsi hlas. „Otvírá oči.“

„Ten mu dal — pořádně,“ řekl druhý.

Soudruzi stáli kolem něho. Usedl namáhavě. Položil si ruku na zadní část hlavy; vlasy měl vlhké a plné popelu. Smích přivítal tento posunek. Oči měl přivřeny. Seznával, co se přihodilo. Jeho chvilková naděje na konečné vítězství zmizela.

„Vypadá udiveně,“ kdosi řekl.

„Chcete ještě trochu?“ tázal se nějaký šprýmař; a dodal, napodobuje Dentonův zjemnělý přízvuk:

„Nikoli, děkuji vám.“

Denton zahlédl za sebou snědého muže se zakrváceným kapesníkem a cosi v pozadí.

„Kde je ten kus chleba, který dostal k jídlu?“ tázal se malý človíček slídivé tváře; a hledal nohou v popele nej bližší truhly.

Denton hovořil chvíli sám s sebou. Věděl, že čestný zákoník vyžaduje, aby muž dobojoval zápas, který začal, až do trpkého konce; to však byla první dávka trpkosti. Byl rozhodnut, že opět vstane, necítil však vášnivého hnutí. Napadlo mu — avšak myšlenka ta nebyla mu palčivým popudem — že je konec konců přec jen zbabělcem. Jeho vůle byla chvíli těžká jako kus olova.

„Tady je,“ pravil človíček slídivé tváře a sehnul se, aby zdvihl zapopelený skrojek. Pohlédl na Dentona a pak na ostatní.

Zvolna, bezděky zvedl se Denton.

Zašpiněný albín natáhl ruku k člověku slídivé tváře.

„Dej sem ten chleba,“ pravil. Přistoupil hrozivě k Dentonovi, drže skrojek v ruce.

„Tak ty's ještě se nenakrmil,“ pravil. „Co?“

Již to začalo.

„Nikoliv, dosud ne,“ pravil Denton, lapaje dechu, a odhodlán zasáhnouti onoho surovce za ucho, než bude opět omráčen. Věděl, že bude opět omráčen. Užasl, jak se dříve špatně posuzoval. Několik směšných výpadů a bude opět na zemi. Albin šklebil se důvěřivě, jako člověk, který chystá příjemný úskok. Náhlé postřehnutí hrozící potupy dráždilo Dentona.

„Ty ho nech být, Jime,“ pravil náhle snědý muž nad zkrvaveným cárem. „Tobě nic neudělal.“

Albínův úšklebek zmizel. Zarazil se. Hleděl s jednoho na druhého. Dentonovi se zdálo, že osmahlý muž činí si výhradné právo na jeho zničení. Bělák byl by lepší.

„Ty mu dej pokoj,“ pravil osmahlý. „Rozumíš? Svůj díl už dostal.“

Ozval se řinčivý hlas zvonu, který uvolnil situaci. Albin váhal.

„Šťestí pro tebe,“ řekl, přidav sprostou metaforu a obrátil se s ostatními k místnosti, kde stál lis. „Čekej na dokončení po druhé šichtě, kamaráde,“ pravil bělák přes rameno dodatečně. Snědý muž čekal, až ho albin přeđešel. Denton seznal, že výkon pomsty je odložen.

Mužové kráčeli k otevřeným dveřím. Denton uvědomil si své povinnosti a spěchal, aby se připojil k posledním. U vchodu do klenuté

chodby, kde byly lisy, stál pracovní strážník v žluté uniformě, děláje značky na listině. Nevšiml si, že snědý muž krvácí.

„Pospěšte si, vy tam!“ volal na Dentona.

„Halló!“ pravil, když spatřil Den tonovou zřízenou tvář. „Kdo pak vás udeřil?“

„To je má starost,“ odpověděl Denton.

„Ne však, kazí-li to vaši práci,“ řekl muž ve žlutých šatech. „Pamatujte si to.“

Denton neodpověděl. Byl sprostým dělníkem. Nosil modré plátno. Zákony o útoku a boji, věděl, neplatí pro něj. Šel ke svému lisu.

Cítil, jak kůže pod obočím, na bradě a lebce mu nabíhá čestnými modřinami, cítil, jak mu škube bolest ve všech vzrůstajících pohmožděninách. Jeho nervový systém zemdlel k lethargii; při každém pohybu, jímž obsluhoval svůj stroj, cítil, že zvedá cosi těžkého. A pokud se týká jeho cti — také se dmula a páčila. Jak to vydrží? Co se vlastně opravdu stalo v posledních desíti minutách? Co se stane nyní? Věděl, že má nesmírně mnoho látky k úvahám, byl však s to mysli ti jen v rozháraných úryvcích.

Ovládal ho tupý úžas. Všechny jeho pojmy byly přeházeny. Tělesnou bezpečnost před fyzickým útokem pokládal dosud za cosi samozřejmého, za jednu z životních podmínek. Tak tomu vskutku bylo, dokud nosil oděv středních tříd a měl majetek středních tříd, aby ho chránil před urážkou. Avšak kdo zakročuje, zápasí-li spolu hrubí otroci práce? A vskutku v oněch dobách toho nečinil nikdo. V Podzemí nebylo zákonu mezi lidmi; zákon a zřízení státní omezovalo se pro ně na to, že je přidržovalo dole, bránilo jim nabývati žádoucího majetku a míti požitků, a to bylo vše. Násilí, onen oceán, v němž sprostí žili a od něhož tisíce hrází a opatření chránilo náš hazardní, civilisovaný život, veplulo opět do klesajícího podzemí a zatopilo je. Pěst vládla. Denton dospěl konečně přímo k živelním prvkům — pěsti, úskoku, toporným srdcím a družnosti — právě jak tomu bylo na počátku.

Rytmus stroje se změnil, a jeho myšlenky se přetrhly.

Náhle byl opět s to mysliti. Ku podivu, jak rychle se vše sběhlo. Nepocítoval k těmto lidem, kteří ho zbili, příliš živé nenávisť. Dostalo se mu modřin a osvětlení. Uznával s plnou upřímností, že jeho neoblíbenost byla důvodná. Počínal si hloupě. Opovržení, uzavřenost jsou privilegiem silných. Padlý aristokrat stále lnoucí ke své bezpodstatné vyvýšenosti jest

dojista nejžalostněji domýšlivým. tvorem v tomto celém osobivém světě. Můj bože! Proč mohl by on opovrhovati těmito lidmi?

Jaká škoda, že si to vše nerozvážil před pěti hodinami.

Co se stane po této šichtě? Nedovedl říci. Nedovedl si představit myšlenky těchto lidí. Byl výjímavým jen pro jejich nepřátelské smýšlení a naprostý nedostatek sympatie. Mlhavé možnosti potup a násilností proháněly se jeho myslí. Mohl by si vymyslet nějakou zbraň? Vzpomněl si na svůj útok na hypnotiséra, zde však nebylo lamp, které by se daly ukrotit. Neviděl ničeho, čeho by se měl chopit na svou obranu.

Na chvíli pomýšlel na to, že se zachrání střemhlavým úprkem na veřejnou cestu, až bude šichta u konce. Nehledě na triviální úvahu o sebeúctě, uznal, že by to bylo jen pošetilým odkladem a zhoršením jeho zlého postavení. Postřehl, že muž slídivé tváře a bělák hovoří spolu, upírajíce na něj zraky. Tu promluvili k snědému muži, který úmyslně stál obrácen svými širokými zády k Dentonovi.

Konečně bylo po druhé šichtě. Půjčovatel konvi ček oleje zarazil z ostrá svůj lis a obrátil se, otíraje si ústa hřbetem ruky. Jeho zrak jevil klidné očekávání člověka, který usedá v divadle.

Nyní nastala krize a všechny drobné Dentonovy nervy zdály se poskakovati a tančiti. Rozhodl se, že bude zápasiti, bude-li opětně uražen. S namáhavě líčeným klidem sestupoval klenutou síní a vešel do chodby, kde byly jámy na popel, jen aby seznal, že si zapomněl kazajku, kterou svlékl — poněvadž bylo pod klenbou vedro — u lisu. Vracel se. Potkal se s albinem tváří v tvář.

Slyšel, jak muž slídivé tváře si stěžuje.

„Měl by jej opravdu snísti,“ pravil slídivec. „To by měl udělat.“

„Ne — dejte mu pokoj,“ řekl osmahlý.

Bylo zřejmo, že dnes nestane se mu již ničeho. Prošel chodbou a schodištěm, které vedlo na městské pohyblivé chodníky.

Vynořil se do sinavého jasu a rušného proudu veřejné ulice. Uvědomil si určitě, že má tvář znetvořenu, a ohledával své nabíhající rány mdlou, pátravou rukou. Vyšel na nej rychlejší chodník a usadil se na lavičku Pracovní společnosti.

Upadl v zamyšlenou ztrnulost. Nastávající nebezpečí a útrapy svého postavení viděl s jakousi pevnou jasností. Co učiní zítra ráno? Nedovedl říci.

Co si pomyslí Eliška o jeho jizvách? Nedovedl říci. Byl vyčerpán. Probral se však z toho náhle, když pocítil ruku na rameni.

Vzhlédl a spatřil, že snědý muž sedí vedle něho. Trhl sebou. Na veřejné ulici byl jistě bezpečěn před násilím!

Na tváři snědému muži nebylo stop po jeho podílu v zápase; výraz jeho byl prost nepřátelství — zdál se skorém uctivý.

„Odpusťte,“ pravil bez všeliké prudkosti. Denton seznal, že nezamýšlí útočit ti. Hleděl upřeně, čekaje co se vyvine.

Bylo zřejmo, že následující věta, byla předem uvážena.

„Chtěl — jsem — něco — říci — a to,“ pravil snědý muž a hledal další slova za vzájemného mlčení.

„Chtěl — jsem — něco říci — a to,“ opakoval.

Konečně zanechal tohoto rozběhu.

„Máte docela pravdu,“ zvolal, klada špinavou ruku na Dentonův špinavý kabát. „Jste gentleman. Lituji — velice lituji. Chtěl jsem vám to říci.“

Denton si uvědomil, že onen muž má i jiná hnutí mimo choutky k odporným výstupům. Uvažoval a potlačil nedůstojnou pýchu.

„Nechtěl jsem vás urazit,“ pravil, „když jsem odmítl onen kus chleba.“

„Míním to přátelsky,“ pravil muž, vzpomínaje si na výjev; „ale — před tím zatraceným Wh teyem a jeho úšklebkem — nu — musel jsem se prát.“

„Ano,“ pravil Denton v náhlé horlivosti: „Jednal jsem hloupě.“

„Ah!“ zvolal snědý muž, velmi uspokojen. „Tak je to v pořádku. Podejte mi ruku!“

A Denton podal.

Pohyblivý chodník pádil kolem výkladu formovatele tváří; jeho spodní průčelí bylo zakryto zrcadlem, jež bylo určeno, aby podněcovalo touhu po souměrnějších tazích. Denton zahlédl obraz svůj a svého nového přítele, úžasně zkroucený a rozšířený. Vlastní jeho tvář byla odulá, roztažená na jednu stranu a zkrvavená; úšklebek idiotské a neupřímné laskavosti zohavoval její šířku. Pramének vlasů zakrýval mu jedno oko. Snědý muž byl v šalebném zrcadle ohromnou zrudností pysků a nozder. Byly spojeni potřásajícíma rukama. Náhle onen obraz zmizel — aby se mu vrátil na mysl při bezkrevném rozjímání při ranním procitnutí.

Když si potřásali pažemi, prohodil snědý muž mumlavě cosi v tom

smyslu, že vždycky věděl, jak jednati s gentlemanem, když se s některým setkal. Potřásal mu rukou tak dlouho, až Denton pod účinkem zrcadla svou ruku odtáhl. Snědý muž se zamyslel, odplivl si důrazně na chodník a začal znovu svou písničku.

„Chtěl jsem něco říci, a to,“ pravil; upadl v rozpaky a kýval hlavou k zemi.

Denton počal býti zvědav.

„Pokračujte,“ pravil, napínaje pozornost.

Snědý muž spustil. Chopil Dentona za rámě a přisedl k němu důvěrně.

„Odpusťte,“ pravil. „Ale pravda je, že byste se měl naučit prát. Naučit se prát. No a — měl byste se naučit, jak začít. Zabijou vás, když si toho nebudete hledět. Jak máte držet ruce — Tak!“

Sešilo val svá tvrzení láním a sledoval bystrým okem účinek každé kletby.

„Na příklad. Vy jste velký. Dlouhé ruce. Dosáhnete dále než všichni ostatní v tom mizerném sklepě. Gobblimey, dyť jsem myslel, že jsem narazil na hranáče. A zatím . . . Odpusťte. Nebyl bych udeřil, kdybych to byl věděl. To je jako zápas v pytli. To není v po

řádku. Vaše ruce byly, jako by visely na kolících. Jistě — jako na kolících. Tak!“

Denton chvíli zíral a pak způsobil si bolest v bradě nezadržitelným výbuchem smíchu. Trpké slzy vstoupily mu do očí.

„Pokračujte,“ pravil.

Snědý muž vrátil se ke svému prohlášení. Byl do té míry laskav, že řekl, jak se mu Denton líbí, a mínil, že se mu Denton postavil „jak se patří kurážně. Ale samotná kuráž nestačí — nestojí za babku — když neumíte držet ruce.“

„Chtěl jsem vám něco říci,“ pravil. „Dejte si ode mne ukázat, jak se máte prát; jen si to dejte ukázat. Vy to nevíte, nejste z nás; ale moh' byste se stát pořádným práčem — náramně pořádným práčem. Jen ukázat. To 'sem chtěl říci.“

Denton váhal.

„Avšak —“ pravil, „nemohu vám ničeho dáti —“

„To je pán od hlavy až k patě! Kdo se vás o to prosí!“

„Ale váš čas?“

„Jestli vás nikdo nenaučí se prát, zabijou vás — jen nedělejte drahoty.“

Denton uvažoval.

„Nevím,“ řekl.

Pohlédl na tvář vedle sebe a veškerá její vrozená hrubost se mu vzepřela. Cítil, že jeho přechodné přátelské city náhle chladnou. Zdálo se mu k nevíře, že by měl býti zavázán takovému tvoru.

„Chlapci se pořád perou,“ pravil snědý muž. „Pořád . . . nu a ovšem — jestliže se některý dopálí a dá vám smrtelnou.“

„Můj Bože!“ zvolal Denton. „Přál bych si, aby se tak stalo.“

„Ovšem, když smýšlíte takhle . . .“

„Nerozumíte mi.“

„Snad ne,“ pravil snědý muž a odmlčel se uraženě.

Když opět promluvil, byl jeho hlas méně přátelský a připíchl Dentona tímto vyzváním.

„Tak hleďte,“ řekl, „chcete si dát ode mne ukázat, jak se máte prát?“

„Je to nesmírně laskavé od vás,“ odpověděl Denton; „avšak —“

Nastala přestávka. Snědý muž vstal a sklonil se nad Dentona.

„Příliš velký pán,“ pravil — „což? To jsem pochodil . . . U kozla! vy jste zatracený hlupák!“

Odvrátil se, a Denton okamžitě si uvědomil pravdivost jeho výroku.

Snědý muž sestoupil důstojně na příční cestu a Denton, po okamžitém popudu, aby to následoval, zůstal na chodníku.

Věci, které se přihodily, plnily na chvíli jeho mysl: Za jediný den byla jeho soustava resignace beznadějně roztříštěna. Hrubá síla, poslední, základní, vysunula hlavu všemi jeho výklady, poznámkami, útěchami a šklebila se záhadně. Ač byl hladov a unaven, nešel rovně do hotelu Pracovní společnosti, kde se scházel s Eliškou. Shledal, že začíná myslet, a že je mu nesmírně třeba, aby uvažoval; proto zahalil se do nestvůrného oblaku úvah a obejel dvakrát obvod města na pohyblivém chodníku. Představte si ho, jak slzí cestou po jiskřivém, lomozném itiěstě, ujížděje rychlostí padesáti mil za hodinu, po městě na planetě, která se otáčí svou nevyznačenou cestou prostorem rychlostí mnoha tisíc mil za hodinu, pln hrůzy a úsilí, aby pochopil, proč jeho srdce a vůle má trpěti a zůstat na živu.

Když konečně přišel k Elišce, byla ona bledá a v úzkostech. Byl by zpozoroval, že se Eliška pro něco trápí, kdyby sám nebyl tak trpěl. Obával se, že si bude přát zvědět všechny podrobnosti o tom, jak byl zneuctěn, že bude soucitná nebo hněvivá. Viděl, jak zdvihla obočí, když ho spatřila.

„Zřídili mne surově,“ pravil a vzlykl. „Je to příliš čerstvé — příliš palčivé. Nerad bych o tom mluvil.“ A usedl s tváří nezměnitelně zasmušilou.

Pohlédla na něj v úžasu a poněvadž vyčtla cosi ve významných hieroglyfech jeho rozbitého obličejce, pobledly jí rty. Ruka — byla nyní hubenější než za dnů blahobytu, a ukazováček se jí poněkud změnil prací, kterou konal při tepání kovu — sevřela se jí křečovitě.

„Ten hrozný svět!“ pravila a neřekla již ničeho.

V těchto posledních dnech stali se velmi zamlklou dvojicí; oné noci vyměnili spolu sotva několik slov a každý sledoval svůj vlastní chod myšlenek. Po půl noci, když Eliška ležela bdíc, vyskočil náhle Denton vedle ní — ležel dosud tiše, jak mrtvola.

„Nesnesu toho!“ volal Denton. „Nechci to snášeti!“ Viděla v přítmí, že usedl; spatřila, jak jeho rámě zamávalo k ráně do noci, jež ho zahalovala. Po té na chvíli utichl.

„Je to přílišné — je to nesnesitelné!“

Nemohla říci ničeho. Také jí se zdálo, že věci dospěly k nejzazšímu. Čekala za dlouhého ticha. Viděla, že Denton sedí, objímaje rukama svá kolena, jichž se skorém dotýkal bradou.

Na to se zasmál.

„Ne,“ pravil konečně. „Přece to vydržím. Je to nevyhnutelno. Není v nás ani zrnka chuti k sebevraždě — ani zrnka. Myslím, že všichni lidé, kterým se udál v životě převrat, to prožili. A my to prožijeme také — až na dno.“

Eliška uvažovala střízlivě a seznala také, že je to pravda.

„My to právě prožíváme. Pomyslíme-li na všechny, kdo to prožili: všechna pokolení — nekonečná — nekonečná. Drobná zvěř, která chňapala a vrčela, chňapala a vrčela, generaci za generací!“

Jeho jednotvárná řeč ustala rázem a ozvala se znovu po dlouhé chvíli.

„Bylo devadesát tisíc let Kamenného věku. Nějaký Denton byl ve všech těchto letech. Apoštolská posloupnost. Milost, která dává vše prožiti. Hleďme! Devadesát — devět tisíc — třikrát devět, dvacet sedm — tři tisíce generací mužů! — mužů více nebo méně. A každý bojoval, byl potlučen, zahanben, jaksi odolával — vydržel — protloukal se ... A tisíce dalších, kteří snad přijdou — tisíce!“

„Protloukati se. Rád bych věděl, zdali nám poděkují.“

Mluvil, jako by se s někým přel.

„Kdy bychom mohli najít něco určitého . . . kdyby mohl kdo říci, to je důvod, proč se tak děje . . .“

Uklidnil se a Eliška ho znenáhla rozeznávala ve tmě, až konečně bylo vidět, že sedí, hlavu máje opřenu o ruku. Měla pocit, že jejich duše jsou si nesmírně daleky. Nač asi nyní myslí? Co asi teď řekne? A zdálo se, že uplynuly věky, než vzdechl a řekl:

„Nikoli. Nerozumím tomu. Nikoli!“

Na to po dlouhé přestávce to opakoval. Po druhé měl však již tento výrok přízvuk rozluštění.

Zpozorovala, že se chystá ulehnutí. Sledovala jeho pohyby, patřila s úžasem, jak si upravuje podušku, v pečlivé snaze o pohodlí. Ulehl s povzdechem skoro spokojeným. Vášně ho přešla. Ležel tiše a dech jeho znenáhla stal se pravidelným a hlubokým.

Avšak Eliška bděla dále, majíc oči široce rozevřené, až hlahol zvonu a náhlý jas elektrického světla je upozornil, že Pracovní společnost má jich pro příští den zapotřebí.

Druhého dne strhla se rvačka mezi Dentonem, albínem Whiteyem a mužičkem slídivé tváře. Blunt, snědý umělec v pračkách, když nejprve dal zakúsi ti Dentonovi závažnost svých lekcí, zakročil, dodávaje si tvárnosti ochránce.

„Pusť jeho vlasy, Whitey, a nech toho člověka,“ bylo slyšeti jeho hlas nad lijákem potup. „Nevidíš, že se neumí prát?“

A Denton, ležící zahanbeně v prachu, si uvědomil, že musí přece se podrobí ti onomu vyučovacímu kursu.

Omluvil se přímo a prostě. Sebral se a šel k Bluntovi.

„Jednal jsem hloupě, a vy jste měl pravdu,“ pravil. „Není-li příliš pozdě . . .“

Toho večera po druhé šichtě šel Denton s Bluntem do jistého ohromného, ztuchlého sklepení, aby se tam učil prvním počátkům vysokého rváčského umění, jak bylo zdokonaleno ve velkém světě podzemních cest: jak udeřiti nebo kopnouti člověka, abyste mu zasadili mučivou ránu nebo ho důkladně pochroumali, jak kopnouti nebo udeřiti, abyste ho smrtelně zranili, jak u íti sklenice zabalené do šatů jako mlatu; jak pořezati do krve různým domácím nářadím, jak předejiti a překaziti nej rozmanitější úmysly protivníkovy; všechny tyto roztomilé výmysly, které se zrodily mezi vydědenci velkých měst dvacátého a jednadvacátého

století, vykládal mu jeho schopný učitel. Postupem výučování zbavil se Blunt své ostýchavosti a projevoval jakousi zkušenou důstojnost a otcovskou rozvážnost. Zacházel s Dentonem s největší šetrností a „klepl ho trochu“ tu a tam, jen aby udržel horlivý zájem a rozchechtal se bouřlivě, když Denton zdařilým úderem naplnil mu ústa krví

„Jakživ si nedávám pozor na hubu,“ pravil Blunt, přiznávaje se ke své slabé stránce. „Jakživ. Ostatně to nic neznamená, když člověk dostane ránu zrovna do huby — jen když zůstane brada celá. Mně chutná, když okusím svou krev. Vždycky. Ale bude lip, když už vás neuhodím.“

Denton odešel domů, usnul vyčerpán a když se časně ráno probudil, bolely ho údy a svrběly jizvy. Měl další život pro něj ceny? Naslouchal, jak Eliška oddychuje a vzpomněv si, že ji asi minulé noci vzbudil, ležel tiše. Nekonečná nechuť k novým životním podmínkám ho ochromovala. Nenáviděl vše, nenáviděl i bodrého divocha, který ho tak šlechetně ochraňoval. Nestvůrný klam civilizace vysvitl mu jasně; viděl, jak šíleně vzrůstá, tvoříc dole prohlubující se bystrinu zdivočení a nahoře tím titěrnější uhlazenost a pošetilou rozmařilost. Neviděl osvobozujícího důvodu, nebo stopy po cti ani ve svém dřívějším životě, ani v tomto, do nějž klesl. Civilisace jevila se mu jakýmsi katastrofálním výplodem, jenž měl málo společného s lidmi — nebyly-li její obětí — a připadala mu jako smřšť nebo srážka planet. Zdálo se mu, že on a celé lidstvo žili naprosto marně. Hledal v duchu různé podivné prostředky uniknutí, ne-li pro sebe, aspoň pro Elišku. Myslíl však sám na sebe. Což, kdyby vyhledal Mwrese a vyprávěl mu o jejich útrapách? Bylo to úžasné, jako mu Mwres a Bindon zmizeli z obzoru. Kde jsou, co činí? Odtud přešel k myšlenkám hluboce zneuctívajícím. A konečně, neprobíraje se nikterak ze svých duševních zmatků, nýbrž ukončiv je, jako svítání ukončuje den, dospěl k témuž jasnému a samozřejmému přesvědčení, jako minulé noci; přesvědčení, že nutno vše to prožiti; že nesmí dbáti svých někdejších názorů, přiměřených jeho smýšlení a energii, že se má vzmužít ti, zápasí ti se svými druhy a vyrovnati se jako muž.

Vyučování druhé noci bylo méně hrůzné než první; třetího večera bylo rovněž snesitelné, neboť Blunt ho časem pochválil. Čtvrtého dne poznal Denton náhodou, že slídivec je zbabělý. Tak minulo Čtrnáct dusivých dnů a nocí zimničního cviku; Blunt dokládal se, mnoha kletbami, že nikdy neměl tak schopného žáka, a Denton snil po celou noc o kopancích, výpadech,

úskocích a lstivých obrazech. Po tu celou dobu nikdo netroufal si ho urazit, ze strachu před Bluntem; a pak nastala druhá krise. Blunt jednoho dne nepřišel — později se přiznal, že tak učinil schválně a s rozvahou — a po celé odporné dopoledne očekával Whitey přestávku mezi šichtami s patrnou nedočkavostí. Nevěděl ničeho o lekcích v zápase a trávil čas tím, že vykládal Dentonovi a všem dělníkům ve sklepení o tom, že se chystá k jakýmsi nepřijemným krokům.

Whitey nebyl oblíben a lidé ve sklepe projevovali jen chabý zájem, když viděli, že chce novému muži nahnati strachu. Ale vše se změnilo, když Whiteyův pokus, aby zahájil své „kroky“ tím, že kopnul Dentona do tváře, setkal se s hbitým sehnutím, chvatem a vrhem, jenž doplnil kruhovitou dráhu Whiteyovy boty a ukázal cestu Whiteyově hlavě na hromadu popele, na níž kdysi ležel Denton. Whitey vstal, o odstín bledší, a s klením chystal se k nebezpečnému útoku. Střídal se nerozhodné potyčky, zmařené úskoky, které zvyšovaly Whiteyovy zřejmě rostoucí rozpaky; zápas vyvrcholil tím, že se Denton octl na vrchu, drže Whiteyovo hrdlo v ruce, tiskna koleno na Whiteyova prsa, a usazený Whitey s černou tváří, vyplazeným jazykem a zlomeným prstem pokoušel se skuhravě vysvětlit ti nedorozumění. A nad to bylo zřejmo, že u diváků nikdy nebylo osoby oblíbenější nad Dentona.

Denton, dbaje vhodné opatrnosti, uvolnil svého soupeře a vstal. Zdálo se mu, že se mu krev změnila v jakýsi tekutý oheň. Myšlenka, že je obětí stroje civilisace, zmizela z jeho mysli. Byl mužem ve světě mužů.

Mužík slídivé tváře byl první ze všech, kdo spěchali poklepati mu na rameno. Půjčovatel olejových konvic byl zářivým sluncem srdečného blahopřání . .

Dentonovi připadalo k neuvěření, že měl kdy zoufalé myšlenky.

Denton byl přesvědčen, že netoliko musí dožiti až do konce, ale že to také dovede. Seděl na plátěné pryčně a vykládal Elišce toto nové hledisko. Tvář jeho byla po jedné straně zjizvena. Ona však v poslední době nezápasila, nikdo jí neklepal na rámě, nebylo čerstvých jizev na jejích lících, usídlila se na nich toliko bledost a nový tah kolem úst. Sdílela úděl žen. Hleděla pevně na Dentona unášeného novou prorockou náladou.

„Cítím, že je cosi,“ hovořil, „cosi, co postupuje. Bytost života, v které žijeme, pohybujeme se a trváme, cosi, co začalo snad před padesáti — sto miliony roků a vyvíjí se dále a dále: roste, šíří se k věcem, jež jsou mimo nás — k věcem, které ospravedlní vše ... To vysvětlí a ospravedlní můj

zápas — tyto jizvy a všechny tyto strasti. Je to dláto — ano, dláto Tvůrce. Jen kdybych mohl přenést na tebe své cítění, jen kdybych mohl. Ale ty to pochopíš, drahoušku, vím, že pochopíš.“

„Nikoli,“ pravila tlumeně. „Ne, nepochopím.“

„Tak i já jsem smýšlel —“

Zavrtěla hlavou.

„Nikoli,“ pravila. „Také já jsem myslila. Co pravíš — mne nepřesvědčuje.“

Pohlédla mu rozhodně do očí.

„Pro ti ví se mi to,“ řekla a lapala po dechu. „Nerozumíš, nemyslíš. Byla kdysi doba, kdy's mluvil všelicos a já tomu věřila. Zmoudřela jsem. Ty's muž, můžeš bojovat a raziti si cestu. Nedbáš jizev. Můžeš být hrubý a ošklivý a jsi stále mužem. Ano — to tě vytváří. Máš pravdu. Ale žena není taková. Jsme jiné. Staly jsme se předčasně civilisované. Toto podzemí není pro nás.“

Ustala a začla znovu.

„Protiví se mi to! Nenávidím toto hrozné plátno! Nenávidím je více, než — více než to nej horší, co se může přihodit. Pálí mne prsty, když se ho dotknu. Padne hrozné k pleti. A ženy, s nimiž pracuji den za dnem! Probdím každou noc, myslíc na to, jak se jim stávám podobnou . . .“

Ustala.

„Stávám se jim podobnou,“ zvolala vášnivě.

Denton hleděl vyjeveně na její muka.

„Avšak —“ pravil a zarazil se.

„Nerozumíš mi. Co mám? Co mne může spasit? Ty y můžeš bojovat. Boj je údělem muže. Ale ženy — ženy jsou jiné—— Promyslíla jsem si to vše, nedělala jsem ničeho, než přemýšlela dnem i nocí. Pohled na barvu mé tváře! . . . Déle již nevydržím. Nesnesu tohoto života . . . Nemohu jej snést.“

Zarazila se. Váhala.

„Nevíš vše,“ pravila úsečně, a chvíli usmívaly se její rty trpce. „Žádala jsem, aby tě propustili.“

„Mne propusti ti?“

Kromě přísvedčivého pokynutí hlavy neodpověděl ničeho.

Náhle se obrátila a vrhla se tváří na jejich plátěné lůžko. Nevzlykala, ani nehlesla. Ležela tiše na tváři. Po pustém a trapném mlčení zvedla se její ramena a Eliška začala tiše plakati.

„Eliško!“ šeptal — „Eliško!“

Velmi zlehka usedl vedle ní, sklonil se, objal ji s rozpačitou něžností a marně hledal klíč k této nesnesitelné situaci.

„Eliško,“ šeptal jí do ucha.

Odstrčila ho od sebe rukou.

„Nemohu porodit dítě, aby se stalo otrokem!“ a vypukla v hlasitý a trpký pláč.

Dentonova tvář se změnila — jevila čiré zděšení. Okamžitě sklouzl z lůžka a postavil se. Všechno uspokojení zmizelo z jeho líci a ustoupilo bezmocnému vzteku. Počal zuřiti a proklínati neodolatelné síly, jež ho štvaly, všechny nehody, vřelé touhy a bezohlednost, jež se vysmívá životu lidskému. Jeho slabý hlas zněl mohutné v onom malém pokojíku, a hrozil pěstí, tento pozemský červík, na vše, co ho obkličovalo, na miliony ho obkličující, na svou minulost a budoucnost a všechnu nesmyslnou obrovitost drtivého města.

V.

BINDON ZAKROČUJE

Ve svých mladých letech pletl se Bindon do spekulací a třikrát mu slepé štěstí úžasně přálo. Byl dosti moudrý, aby pro zbytek života zanechal hry a byl dosti domýšlivý, že se pokládal za velmi chytrého člověka. Jakási touha po vlivu a úctě budila jeho zájem o obchodní zápletky obrovského města, v němž se mu tak dařilo. Stal se na konec jedním z nej horlivějších podílníků společnosti, které náležely londýnské stanice letadel, k nimž sjížděly se aeroplány ze všech dílů světa. Tolik o jeho veřejné činnosti. V soukromém životě byl požitkářem. A toto je příběh jeho srdce.

Ale než se spustíme do těchto hlubin, musíme věnovati trochu času zevnějšku této osoby. Tělesně byl útlý, malý, tmavý; na jeho tváři, jež měla jemné rysy a byla zvyrazněna barvivy, střídaly se různé výrazy, počínajíc nejistou samolibostí a končíc inteligentní nespokojeností. Jeho hlava a tvář byly zbaveny vlasových kořínků, podle čistotné a hygienické módy oné doby, takže barva a účes jeho vlasů měnil se s oděvem. A ten se měnil ustavičně.

Někdy se činil širším v pneumatickém oděvu rokokového slohu. Mezi vlnitými křivkami tohoto stylu a z pod průhledného a osvětleného účesu pátral žárlivým zrakem, budí-li respekt světa nestojícího na výši módy. Jindy stavěl na odiv svou elegantní štíhlost v těsně přiléhavých šatech z černého satinu. Aby budil úctu, brával si široká pneumatická ramena, s nichž visel plášť z čínské hedvábí, jehož záhyby byly pečlivě upraveny, a klasický Bindon v úzkých, růžových nohavicích byl také přechodným zjevem ve věčné maškarádě Osudu. Za dnů, kdy doufal, že se ožení s Eliškou, snažil se okouzlit ji — a zároveň také ubrati něco z břemene své čtyřicítky — posledním výmyslem současného šviháka, oděvem to z pružné látky s roztažitými vypuklinami a růžky, měnícím barvu při chůzi účinkem vtipného zařízení otáčivých chromatoforů. A není pochyby, kdyby Eliščina náklonnost nebyla již zaujata ničemným Den tonem a kdyby její vkus neměl takového sklonu k staromódním způsobům, tento svrchovaný chic

by ji byl oslnil. Bindon poradil se s Eliščiným otcem, než se představil ve svém kroji byl z oněch mužů, kteří vždy žádají úsudek o svém oděvu — a Mwres prohlásil, že nic lepšího nemůže si ženské srdce přát. Avšak příhoda s hypnotisérem ukázala, že jeho znalost ženského srdce není úplná.

Bindon pojal myšlenku, že by se měl oženiti, krátce před tím, než Mwres svedl ho s Eliščiným kvetoucím mládím. Bylo jedním z nejhýčkanějších Bindonových tajemství, že měl značnou schopnost pro čistý a prostý život hrubě sentimentálního rázu. Tato myšlenka na sňatek vyvolala u něj jakousi pathetickou vážnost vůči prudkým, avšak zcela neškodným a bezvýznamným výstřednostem, jež kdysi rád pokládal za oslňující rozpustilosti, a na něž mnoho dobrých lidí nemoudře pohlíželo tímž způsobem. Následkem těchto výstředností a snad také účinkem zděděné náklonnosti k předčasnému chřadnutí, ochuravěla vážně jeho játra a on trpěl rostoucí nevolností při jízdě aeroplánem. Bylo to právě, když se zotavoval z dlouhavé žlučové nemocí, když mu napadlo, kdyby našel krásnou, jemnou, dobrou ženu, nepřiliš intelektuálního typu, která by mu obětovala svůj život, že by mohl ještě — ač Neřest měla pro něj strašlivé kouzlo — býti zachráněn pro požádný život a mohl by zanechat bujarou rodinu sobě podobných na útěchu dnů svého stáří. Ale jako mnozí zkušení světáci, i on pochyboval, že jsou vůbec hodné ženy. O těch, o nichž slýchal, na venek se vyjadřoval skepticky a ve svém nitru se jich bál.

Když citižádostivý Mwres ho seznámil s Eliškou, zdálo se mu, že jeho štěstí je úplné. Zamíloval se do ní rázem. Ovšem, on se zamíloval každé chvíle od svých šestnácti let, v souhlasu s nekonečně rozmanitými recepty, které lze nalézt v nakupené literatuře mnoha staletí. Toto však bylo něco jiného. Byla to pravá láska. Zdálo se mu, že uvádí v činnost všechnu dobrotivost, cíhající v jeho povaze. Cítil, že pro ni mohl by se vzdáti způsobu života, který již způsobil nej vážnější poruchy jeho jater a nervové soustavy. Nebyl by nikdy vůči ní sentimentálním nebo pošetilým, nýbrž vždy poněkud cynickým a trpkým, jak se sluší jeho minulosti. Byl přesvědčen, že ona bude míti představu o jeho skutečné velikosti a dobrotě. A po vhodné přípravě chtěl jí vyznati to, co pokládal za svůj hřích — aby ukázal, jak je vtěleným Goethem, Benvenutem Cellinim a Shelleyem v jediné osobě — všeptati jí to do zděšeného, velmi krásného a zajisté soucitného ouška. A přípravou k těmto věcem dvořil se jí nesmírně jemně a uctivě. A odměřenost, s kterou Eliška s ním jednala, zdála se mu toliko

nevšední mírností, vyrušovanou a podněcovanou podobně nevšedním nedostatkem myšlenek.

Bindon nevěděl ničeho o jejích potulných náklonnostech, ani o Mwresově pokusu, užiti hypnotismu k nápravě jejího pobloudilého srdce. Domýšlel se, že si Elišku úplně získal a daroval jí postupně několik různých významných klenotu a účinnějších kosmetik, když tu její útěk s Dentonem vyšinul pro něj svět z kolejí. První účinek této zprávy byl výbuch vzteku, podnícený uraženou ješitností a poněvadž Mwres byl nejhodnější osobou, šel si vyliti první nával hněvu na něm.

Šel okamžitě a urážel hrubě opuštěného otce, načež strávil óde a rozhodně den potulkami po městě a poprávkami, jež sloužily vytrvalé a z části úspěšné snaze, zničení onoho spekulanta v manželství. Zdar této činnosti ho na čas rozjaril; zašel si do jídelny, do které chodíval v rozpustilých dobách, kdy se řídil heslem „i čert to vzal“, a poobědval vydatně a vesele s dvěma příslušníky zlaté mládeže, kteří teprve načínali čtyřicítku. vzdal se boje; žádná ženská nestojí za nic. Sám divil se svým cynickým vtípům, které pronášel. Jeden z těchto drzých světáků, rozpálen vínem, učinil zlomyslnou narážku na jeho zklamání, avšak tou dobou nezdála se nepřijemnou.

Příštího jitra však shledal, že jeho játra a nálada je v plameni. Rozkopl fonografický novinový stroj na kusy, propustil svého sluhu a rozhodl se, že provede děsnou pomstu na Elišce. Nebo Dentonovi. Nebo komkoli; a přítel, který z něj si učinil žert, nebude pak v něm viděti oběť pošetilého děvčete. Věděl cosi o malém jmění, které jí náleželo; tušil, že to bude jediný pramen výživy mladé dvojice, než Mwres povolí. Jestliže Mwres nepovolí a stane-li se nějaká nehoda podniku, v němž byl uložen Eliščin budoucí majetek, trhnou na ně zlé časy a budou dosti přístupni pokušení nekalého druhu. Bindonova obrazivost, opouštějíc úplně krásný idealismus, rozprádala představu pokušení nekalého druhu. Viděl sám v sobě nesmiřitelného, důmyslného a mocného boháče, jenž pronásleduje dívku, která jím pohrdla. A náhle její obraz objevil se mu na mysli, živoucí a převládající, a po prvé v životě zakusil Bindon trochy skutečné síly vášně.

Jeho obrazivost stála stranou jako uctivý sluha, jenž vykonal své dílo, otevřev dveře citu.

„Můj Bože,“ volal Bindon: „Musím ji mít! Kdyby mne to stálo život, abych ji získal! A ten druhý chlapík —!“

Po rozhovoru s lékařem a tiestu za své noční hýření ve formě trpkých léků, utišený, ale nezvratně rozhodnutý Bindon vyhledal Mwrese. Nalezl ho úplně zdcena, zdeptána a ponížena, odhodlaného zachránit ti se co nejdříve za každou cenu, ochotna prodá ti sama sebe s duší i tělem a tím spíše i každý zájem o neposlušnou dceru, aby opět získal své ztracené postavení ve světě. V rozumném hovoru, který následoval, bjdo ujednáno, že nutno ponechati ony svedené mladé lidi, aby klesli v bídu, a pokud možno, že Bindonův finanční vliv bude podpora váti urychlení tohoto nápravného prostředku.

„A pak?“ pravil Mwres.

„Pak půjdou k Pracovní společnosti,“ pravil Bindon. „Budou nositi modré plátno.“

„A pak?“

„Dá se s ním rozvésti,“ pravil a seděl chvíli, uvažuje o tomto předměť. Neboť v oněch dobách přísná omezení rozvodu viktoriánské doby byla nesmírně uvolněna, a manželé mohli se rozejiti ze sta různých důvodů.

Tu náhle Bindon vyskočiv, polekal sama sebe i Mwrese.

„Ona se dá s ním rozvésti,“ volal. „Tak to chci — a tak to provedu. U Boha! tak se stane. Toho člověka nutno zneucti ti. Třeba rozdrčiti a zdeptati.“

Představa rozdrčení a zdeptání ho rozohnila. Počal přecházeti po malé kanceláři tváře se jako Joviš.

„Musím ji míti,“ volal. „Budu ji míti! Nebe ani peklo ji přede mnou nezachránit!“

Vášeň jeho vzbouřila se slovy a konec výjevu byl prostě histrionský. Postavil se do posy a nedbal v heroickém odhodlání ostrého a bolestného štípnutí kolem bránice. A Mwres seděl maje pneumatickou čapku posunutou a sám byl zřejmě velmi dojat.

A tak se vzácnou důsledností vzal Bindon na se úlohu Elištiny neblahé Prozřetelnosti a užíval s důvtipnou obratností všech výhod, které bohatství za oněch dnů poskytovalo člověku nad jeho bližními. Těmto snahám nevadilo, jestliže se uchýloval časem k náboženské útěše. Chodíval k zajímavému, zkušenému a soucitnému Otcí huysmanitské sekty Isidina kultu a hovořil val s ním o všech svých drobných nerozumných kouscích, jež se mu zalíbilo pokládat i za hřích, urážející nebesa, a zajímavý, zkušený a soucitný Otec, representující Nebe rozhněvané, radil mu s roztomile líčenou hrůzou prosté a snadné pokání a doporučil mu jakýsi klášter,

vzdušný, teplý, hygienický, nezevšednělý, výhodný pro hříšníky zušlechtěného, zámožného typu a pokažených vnitřností. A po těchto výletech vracel se Bindon do Londýna opět zcela čilý a vášnivý.

Činil úklady s energií skutečně pozoruhodnou a sedával na jisté galerii vysoko nad ulicí pohyblivých chodníků, odkud bylo viděti vchod do kasámických budov Pracovní společnosti, pod jejichž ochranu uchýlili se Denton a Eliška. Konečně spatřil jednoho dne, že Eliška vešla dovnitř, a to osvěžilo jeho vášeň.

A tak, když se naplnil čas, a složité Bindoriovovy úklady dozrály, mohl jíti k Mwresovi a říci mu, že mladá dvojice je blízka zoufalství.

„Je nyní čas,“ pravil, „abyste vy rozvinul své otcovské city. Ona vězí již několik měsíců v modrém plátně, bydlí ^ ním v oněch sklepních komůrkách Pracovní společnosti, a malé děvče umřelo. Eliška nyní ví, jakou má cenu jeho mužnost, jak se jí může zastati, ubohého dítěte. Teď uvidí vše v jasnějším světle. Jděte k ní — já nechci ještě sám v této záležitosti vystoupiti — a vysvětlete jí, že je nutno, aby se dala rozvésti . .

„Je umíněná,“ pravil Mwres rozpačitě.

„Duševní síla!“ odpověděl Bindon. „Je to podivuhodná žena — podivuhodná žena!“

„Odmítne!“

„Ovšem že. Dejte jí však pro budoucnost volnou cestu. A jednoho dne — v oné dusné díře, při onom klopot něm a namáhavém životě tomu neujdou — p o hádají se. A pak —“

Mwres uvažoval o věci a učinil, co mu bylo řečeno.

Na to Bindon, když vše vyjednal se svým duchovním rádcem, odebral se do útulku. Útulkem huysmanitské sekty bylo pěkné místo, kde byl nej líbeznější vzduch v Londýně, přirozené sluneční světlo, klidné čtvercové dvorce zarostlé skutečnou travou pod širým nebem; tam se kajícíný požitkář mohl těšiti všem slastem zahalečství a zároveň ukli dno váti svou duši vznešenou sebekázní. A mimo účasti na prosté a zdravé kuchyni tohoto místa a na jistých velkolepých zpěvech, strávil Bindon všechen čas úvahami o Elišce, o tom, jak prošla jeho duše naprostým očištěním od té doby, kdy ji po prvé spatřil, bude-li možno obdržet dispens, aby se s ní oženil, od zkušeného a sympatického Otce přes to, že rozvod byl by hříchem; a pak . . . Bindon opíral se o pilíř čtvercového dvorce a snil o převaze ctnostné lásky nad každým jiným požitkem. Podivný pocit v zádech a prsou pokoušel se na

sebe upozorni ti, a on namáhal se všemožně, aby nedbal těchto začátků hořečky nebo zimnice, všeobecného pocitu špatného zdraví a kožních obtíží. Vše to zřejmě náleželo starému životu, který právě s sebe stírásal.

Když vyšel z útulku, odebral se ihned k Mwresovi, aby se poptal po Elišce. Mwres právě přesvědčil sama sebe, že je vzorným otcem, a byl hluboce dotčen v srdci svým neštěstím svého dítěte.

„Byla bledá,“ pravil velmi dojat; „byla bledá. Když jsem ji žádal, aby šla odtud a opustila ho — a byla šťastna — položila hlavu na stůl“ Mwres zasupěl „a plakala.“

Jeho pohnutí bylo tak velké, že nemohl již říci ničeho.

„Ach!“ pravil Bindon, maje v úctě jeho mužný bol. „Och!“ . řekl Bindon zcela neočekávaně, tiskna ruku k pasu.

Mwres vzhlédl bystře ze své propasti běd, ustrašen.

„Co se děje?“ tázal se s patrnou účastí.

„Nesmírně prudká bolest. Odpusťte mi. Vyprávěl jste mi přece o Elišce.“

Mwres, když projevil zdvořilou účast na Bindonově bolesti, pokračoval ve své zprávě. Byla neočekávaně pří mivá. Eliška v prvním svém hnutí, když seznala, že ji otec úplně neopustil, vyznala mu upřímně všechny útrapy a ošklivost, kterou cítila.

„Ano,“ pravil Bindon vznešeně. „Nyní jí dosáhnu.“

A nová bolest sevřela ho po druhé.

Pro tyto nižší bolesti byl kněz celkem málo pláten; pokládal spíše tělo a jeho choroby za duševní přeludy, jež se podřizují kontemplaci; proto Bindon přivolal si muže ze třídy, kterou nenáviděl, lékaře neobyčejně slavného a nezdvořilého.

„Musíme vás celého ohledati,“ pravil lékař a činil tak s nechutnou přímostí.

„Zplodil jste nějaké děti?“ tázal se tento hrubý materialista mezi jiným.

„Pokud vím, nikoli,“ pravil Bindon, příliš překvapen, aby mohl uhájiti svou důstojnost.

„Ah!“ řekl lékař a proklepával ho dále. Věda lékařská v oněch dobách právě dosahovala počátků přesnosti. „Nejlépe učiníte, odklidíte-li se,“ pravil lékař, „a provedete Euthanasii. Čím dříve, tím lépe.“

Bindon zasupěl. Pokoušel se nerozuměti odborným výkladům a dohadům, v nichž si lékař liboval.

„Avšak!“ pravil. „Chcete říci . . . vaše věda . . .“

„Nic,“ odpověděl lékař. „Několik opiatů. Svou nemoc způsobil jste si do jisté míry sám.“

„Měl jsem příliš mnoho pokusů v mládí.“

„Ani to by tak nevadilo. Nemáte však zdravé jádro. I kdybyste býval opatrným, bylo by vám přestátí zlé časy. Chyba byla, že jste se narodil. Nerozvážlivost rodičů. A vy jste se vyhýbal tělesnému cvičení a tak dále.“

„Nebylo nikoho, kdo by mně poradil.“

„Lékaři jsou vždy pohotoví.“

„Byl jsem bujarým mladíkem.“

„Nebudeme se přiti; neštěstí je už hotovo. Vy jste žil. Nemůžeme vás oživit, abyste začal znovu. Neměl jste vůbec nikdy začínati. Upřímně — euthanasii!“ Bindon cítil k němu chvíli nenávist. Každé slovo tohoto surového odborníka přičilo se jeho zušlechtěným citům. Byl tak hrubý, tak nepřístupný všem jemnějším projevům bytí. Není však dobře začítí hádku s doktorem.

„Mé náboženské přesvědčení,“ pravil, „neschvaluje sebevraždy.“

„Prováděl jste ji po celý život.“

„Dobrá, ale nyní jsem dospěl k vážnému životnímu názoru.“

„Je to nutno, chcete-li dále žiti. Půjde to s kopce. Pro praktické účely je již pozdě. Avšak, smýšlíte-li tak — snad bude lépe, předepíší-li vám něco. Ale půjde to s kopce. Toto drobné štípání . . .“

„Štípání!“

„Jest jen předběžným znakem.“

„Jak dlouho vydržím? Totiž, než onemocním opravdu.“

„Bude to co nevidět. Snad ve třech dnech.“

Bindon chtěl si vymoci delší lhůtu, avšak uprostřed své řeči zasupěl a přitiskl si ruku na bok. Náhle vysvitl mu neobyčejný pathos jeho života jasně a živě.

„Je to trpké,“ pravil. „Je to pekelně trpké. Nebyl jsem nikomu nepřitelem, než sám sobě. S každým jsem jednal zcela spravedlivě.“

Lékař hleděl na něj několik vteřin beze vší útrpnosti: Uvažoval, jak by to bylo znamenité, kdyby nebylo již nijakých Bindonů, kteří by pěstovali tuto odrůdu pathosu. Byl velkým optimistou. Na to se obrátil k telefonu a objednal nějaký lék v Ústřední lékárně.

Byl přerušen hlasem za sebou. „U Boha!“ volal Bindon. „Chci ji mít ihned.“

Lékař hleděl přes rameno na výraz Bindonovy tváře, načež změnil předpis.

Jakmile bylo po tomto trapném hovoru, povolil Bindon svému vzteku. Rozhodl, že tento lékař jest netoliko bezcitný surovec, jemuž se nedostává nej prostších způsobů, nýbrž že je i svrchovaně neschopný. I šel po řadě ke čtyřem jiným praktikům, aby se utvrdil v tomto názoru. Ale aby se ochránil proti překvapení, vzal si onen první lék do kapsy. U každého začal projevem vážných pochybností o schopnostech, počestnosti a vědomostech dřívějšího doktora, uváděl své příznaky a zamlčoval vždy více podrobností o své chorobě. Doktor však je vždy potom na něm vylákal. Přes vítané podceňování jiných praktiků, nemohl nikdo z těchto vynikajících odborníků dáti Bindonovi naději, že ujde úzkosti a beznaději, jež se v jeho blízkosti vynořila. U posledního z nich ulevil svému nastřádanému opovrzení k lékařské vědě.

„Po tolika stoletích,“ volal hněvivě, „nedovedete ničeho — mimo doznání své bezmocnosti. Pravím: zachraňte mne — a co činíte vy?“

„Není pochyby, že je to pro vás trpké,“ řekl doktor. „Ale měli jste být opatrným.“

„Jak jsem měl vědět?“

„Nebylo naším úkolem běhati za vámi,“ pravil lékař, snímaje bavlněnou nit se svého purpurového rukávu. „Proč bychom zachraňovali zejména vás? Víte s jistého hlediska — je lépe, když lidé vašich představ a vášní jdou — je dobře, půjdou-li.“

„Půjdou-li?“

„Vymrou-li. Je to protiproud.“

Byl to mladý muž jasné tváře. Usmíval se na Bindona.

„Pokračujeme ve výzkumech, víte; dáváme rady, jsou-li lidé tak rozumní a táží se na ně. A vyčkááme své doby.“

„Vyčkááte své doby?“

„Dosud neznáme tolik, abychom převzali vedení, víte?“

„Vedení?“

„Netřeba mítí strachu. Věda je dosud mladá. Bude třeba práce několika generací, aby vzrostla. Víme nyní dosti, abychom uznali, že ještě dosti neznáme . . . Ale onen čas přichází. Vy jej nespátříte. Avšak, mezi námi,

vy bohatí lidé a vůdcové stran, s vaší přirozenou hrou vášní, vlastenectvím a náboženstvím, jste způsobili důkladný zmatek; není-li pravda? Toto podzemí! A všechny podobné věci! Někteří z nás si představují, že nastane čas, kdy budeme dosti znáti, abychom převzali více, než kanalisaci a větrání. Vědomosti se neustále hromadí, víte. Neustále rostou. A není třeba spěchu pro jednu nebo více generací. Jednou — jednou budou lidé žiti jiným způsobem.“ Pohlédl na Bindona a uvažoval. „Bude hodně vymírání, než onen den nastane.“

Bindon pokoušel se objasni ti tomuto mladému muži, jak pošetilé a bezúčelné jest hovořiti takto s nemocným člověkem, jakým je on, jak neslušné a nezdvořilé to bylo vůči němu, staršímu muži, který těší se v úředním světě neobyčejné moci a vlivu. Dovolával se toho, že doktor je placen, aby léčil lidi — dával velký důraz na slovo „placen“ — a nenáleží mu ani dost málo, aby si hleděl těchto „ostatních otázek“.

„My však si jich hledíme,“ pravil mladý muž, trvaje na faktech a Hind on byl bez sebe.

Hněv zanesl ho domů. Tito neschopní lupiči, kteří nedovedli zachrániti život skutečně vlivného muže, že by mohli sníti o tom, že jednoho dne oloupí zákonné vlastníky o společenskou moc a ztíží svět bůh ví jakým novým tyranstvím. Prokletá věda! Vztekal se chvíli nad touto nesnesitelnou vyhlídkou, načež se bolest vrátila a on vzpomněl si na připravený lék prvního lékaře, který měl dosud v kapse. Vzal si ihned dávku.

To utišilo a uklidnilo ho značně. Mohl usednouti do své nej pohodlnější lenošky vedle knihovny (fonografických záznamů) a přemýšleti o změněné tvářnosti věcí. Jeho rozhorlení pominulo, jeho úzkost a vášně byla podlomena jemným útokem onoho léku, pathos stal se jediným jeho vládcem. Rozhlížel se kolem sebe po velkolepé a přepychově zařízené komnatě, na své sochy, diskrétně zahalené obrazy a všechny důkazy kultivované a elegantní prostopášnosti; stiskl knoflík a smutné pískání Tristanova pastýře naplnilo vzduch. Zrak jeho bloudil s jednoho předmětu na druhý. Byly drahé, hrubé, nápadně zdobené — avšak byly jeho. Představovali v konkrétním tvaru jeho ideály, jeho pojmy o kráse, touhy a představy o tom, co má na světě cenu. A nyní — musí opusti ti vše to jako každý jiný. Cítil, že je útlým a jemným plaménkem, který dohořívá. Tak musí celý život vzplanouti a minouti, uvažoval. Oči planuly se mu slzami.

Pak mu napadlo, že je osamělý. Nikdo se o něj nestaral, nikdo ho

nepotřeboval. Každé chvíle může u něho vypuknouti těžká nemoc. I kdyby vyl. Nikdo by nedbal. A podle všech doktorů bude mí ti za málo dní znamenitou příčinu k vytí. Vzpomněl si, co říkal jeho duchovní rádce o úpadku víry a něžnosti, a současné degeneraci. Sám v sobě viděl hrůzný doklad toho; on, jemný, schopný, důležitý, rozmařilý, cynický, složitý Bindon bude snad výt, a nebude jediné věrné, prosté duše na světě, která by s ním soucitně vyla. Nebylo tu věrné, prosté duše—nebylo tu pastýře, který by mu pískal. Zmizela všechna taková prostá stvoření z této drsné, rvavé země? Byl zvědav, zdali ten hrozný, sprostý dav, který ustavičně pobíhá po městě, asi ví, co on o něm smýšlí. Kdyby to věděli, dojísta by se n ě k d o pokusil, aby si získal lepšího mínění. Svět do j i sta klesá od stupně k stupni. Pro Bindony stává se nemožným . . . Byl si úplně jist, že jediné věci, které potřeboval v životě, byl soucit. Na chvíli litoval, že nezanechal po sobě nějaké znělky — záhadné obrazy nebo něco podobného, co by prodloužilo jeho bytí, až by konečně ona soucitná duše přišla . . .

Zdalo se mu k neuvěření, že co přichází, bude zaniknutím. Vždyť jeho duševní vůdce byl v této otázce k omrzení obrazný a neurčitý. Prokletá věda! Podkopala víru a všechnu naději. Odejiti, zmizeti z divadla ulic, úřadu, jídelny, z drahých zraku ženského pokolení. A nebýti postrádán! Zanechati v celku svět šťastnějším!

Uvažoval, že nikdy nikomu neotevřel svého srdce. Což byl přece tak příliš nesympatický? Málo lidí mohlo míti tušení, jak je opravdu hlubokým člověk pod maskou své cynické veselosti. Nepochopí, jakou ztrátu utrpěli. Eliška, na příklad netušila . . .

To si schoval. Jakmile jeho myšlenky došly k Elišce, obíraly se jí delší dobu. Jak málo mu Eliška rozuměla!

Myšlenka ta stala se mu nesnesitelnou. Přede vším ostatním musí uspořádati tuto záležitost. Seznal, že mu ještě něco zbývá v životě učiniti, jeho zápas s Eliškou ještě nebyl skončen. Nyní již nemohl ji přemoci, jak doufal a se modlil. Může však dosud na ni učiniti dojem!

Tuto myšlenku rozvíjel. Mohl by ji dojmouti hluboce — mohl by ji pohnouti tak, aby navždy litovala, že s ním tak jednala. První, co musí provésti, jest tento skutek velkodušnosti. Jeho velkodušnosti! Ano, miloval ji celým svým velkým srdcem. Drive to tak jasně neviděl — avšak nyní byl odhodlán zanechati jí všechno své jmění. Uznal to okamžitě za věc rozhodnutou a nezvratnou. Pomyslí si, jak byl dobrý, jak úžasně šlechetný.

Obklíčena vším, co činí život snesitelným — a tu z jeho rukou — bude vzpomínati na své pohrdání a chladnost s nekonečnou lítostí. A bude-li chtít vysloviti tuto lítost, shledá, že příležitost k tomu zmizela navždy, setká se se zavřenými dveřmi, pohrdavým mlčením a bílou, mrtvou tváří.

Odtud jal se zkoumati věc po jiných stránkách, avšak jeho odhodlání bylo pevné. Uvažoval pracně, než začal jednati, neboť lék vyvolal u něho lethargickou a důstojnou těžkomyslnost. V jistých směrech změnil podrobnosti. Kdyby zanechal Elišce celé své jmění, náležel by k tomu i onen rozkošnický zařízený pokoj, v němž právě byl, a z mnohých důvodů si nepřál, aby se jí ho dostalo. Naproti tomu bylo nutno jej někomu zůstaviti. To trápilo ho v jeho duševní tísní nejvíce.

Konečně se rozhodl, že zanechá jej sympatickému zástupci módního náboženského kultu, jehož rozhovory bývaly tak milé.

„On pochopí,“ pravil Bindon s žalostným povzdechem. „Ví, co znamená Zlo — rozumí Omamujícímu Kouzlu Sfingy zvané Hříchem. Ano — on pochopí.“

Této fráze užíval Denton se zálibou, aby okrášlil jisté chorobné a nedůstojné úchytky od zdravého jednání, k němuž ho svedla nezřízená marnivost a bezuzdná zvědavost. Seděl chvíli a přemýšlel, jak nesmírně hellenským, italským a neronským býval.

I nyní — mohl by se pokusí ti o znělku? Pronikavý hlas, v němž by se odrážely věky, smyslné, neřestně a smutné. Za chvíli zapomněl na Elišku. V půl hodině zkazil tři fonografické kotouče, rozbolela ho hlava, vzal druhou (lávku, aby se uklidnil, a vrátil se k velkodušnosti a svému prvotnímu úmyslu.

Konečně střetl se s nestravitelnou záhadou, jak se zachovati k Dentonovi. Bylo mu třeba veškeré jeho právě narozené velkodušnosti, aby polkl myšlenku na Dentona; avšak konečně tento muž tak velice zneuznaný, za přispění utišujícího prostředku a blížící se smrti, provedl i to. Kdyby chtěl vůbec vyloučiti Dentona, kdyby dal na jevo nej menší nedůvěru, kdyby se pokusil o nějaké omezení tohoto mladého muže, možná, že by mu Eliška špatně rozuměla. Ano — ať si podrží stále svého Dentona. Jeho velkodušnost musí jíti tak daleko. Snažil se, aby v této věci myslil jen na Elišku.

Zdvihl se s povzdechem a belhal se k telefonickému aparátu, který ho spojoval s právním zástupcem. V desíti minutách poslední vůle náležitě

osvědčená a opatřena otiskem jeho palce ležela v kanceláři advokátově, tři míle odtud. A na to seděl Bindon chvíli tiše.

Konečně probral se s mlhavého snění a přitiskl si pátravě ruku k boku.

Na to vyskočil dychtivě a řítil se k telefonu. Nikdy ještě nevolal klient Společnost Euthanasie ve větším spěchu.

A tak se stalo konečně, že Denton a Eliška proti všemu očekávání vrátili se neodloučení z pracovního otroctví, do něhož upadli. Eliška vyšla ze svého podzemního sklepení kovotepců a z celého špinavého okolí, souvisícího s modrým plátnem, jako by procitla z těžkého sna. Jejich bohatství přivedlo je opět k slunci; když se dozvěděli o poslední vůli, byla jim nesnesitelnou pouhá myšlenka, že by ještě zítra měli se lopotiti. Vystoupili po zdvižích a schodech do pater, kterých neviděli od doby, kdy začaly jejich útrapy. Zprvu byla plna radosti, že unikla; nebyla s to na podzemí ani pomyslit; teprve po mnoha měsících počala vzpomínati se soucitem na uvadlé ženy, které byly dosud tam dole,

šeptaly si o skandálech, vzpomínkách a pošetilostech a proťukávaly se životem.

Volba příbytku, který si nyní najali, vyjadřovala mohutnost tohoto pocitu uvolnění. Byly to pokoje na Samém pokraji města; dům měl plochou střechu a balkon na městské zdi, úplně otevřený slunci, větru, do kraje a k obloze.

A na tomto balkoně odehrává se poslední výjev této povídky. Byl letní západ slunce a surreyské hory byly velmi modré a jasné. Danton opíral se o balkon a pozoroval je, Eliška seděla vedle něho. Vyhlička byla široká a obsáhlá, neboť balkon byl pět set stop nad bývalým povrchem země. Obdélníky Potravní společnosti, přerušované tu a tam zříčeninami — groteskními děrami a boudami — starých předměstí a protínané svítivými proudy vody, táhly se do dálky a pestřily se na úpatí hor. Tam bývalo kdysi ležení Uyových dětí. A na oněch vzdálenějších horských stráních příšerné stroje neznámého účelu otáčily se umdleně, neboť pracovní doba končila, a horský hřeben byl poset nehybnými větrnými koly. Po velké jižní silnici spěchali polní dělníci Pracovní společnosti ve velkých mechanických vozech do města k jídlu, neboť dokončili právě poslední oddíl svého díla. A vzduchem mířilo tucet malých, sokromých aeropilů k městu. Tento výjev byl všedním pro Dentona a Elišku, naplnil by jejich předky neuvěřitelným úžasem. Dentonovy myšlenky ztrácely se v budoucnosti a marně usilovaly

utvořiti obraz, jaká bude tato scéna za dalších dvě stě let, a uděšeně vracely se do minulosti.

Sdílel trochu rostoucích vědomostí své doby; dovedl si představit podivné začazené viktoriánské město s úzkými ulicemi udupané země, jeho velká, volná prostranství, špatně vystavěná zařízení předměstí, nepravidelné ohraničené pozemky; starý venkov stuartských dob s drobnými vesničkami a maličkým Londýnem; Anglii z dob klášterů a mnohem starší Anglii z dob římského panství a posléze před tím divokou zemi, na níž vyškrtaly se tu a tam chyšky některého válečného kmene. Tyto chaty objevovaly se a mizely, opět se objevovaly a mizely po dobu, proti níž zdá se doba od římského výboje a osazení toliko včerejškem, a před těmito léty, ještě před oněmi chatami, byli lidé v údolí. Již tehdy bylo tady ono údolí — ač pokládá se s hlediska geologického za novodobé; a ony hory tam, snad vyšší a s vrcholky pod sněhem byly stále týmiž horami a Temže stékala od Cotswoldu k moři. Avšak lidé byli tehdy toliko podobami lidí, zatemnělými, nevědomými tvory, obětmi šelem, povodní, moru a ustavičného hladu. Museli býti stále na stráži před medvědy a lvy a nestvůrnou surovostí minulých dob. Aspoň několik těchto nepřátel bylo již přemoženo . . .

Denton chvíli sledoval představy své rozlehlé vidiny, pokoušeje se instinktivně, aby našel své místo a význam v celku.

„Byla to náhoda,“ pravil, „bylo to štěstí! Vyvázli jsme z toho. Stalo se, že jsme vyvázli. Nikoli svou vlastní silou . . .“

„A přec . . . nikoli. Nevím.“

Odmíchl se na dlouhou dobu, než opět promluvil

„Konečně — je tomu již dávno. Sotva bylo lidí před dvaceti tisíci léty — a život byl tu již před dvaceti miliony roků. A co jsou generace? Co jsou generace? Je to ohromné a my tak nepatrní. Víme však — cítíme. Nejsme němými atomy, jsme částí toho — částí toho — až po meze naší síly a vůle. Irsmt je částí toho. Ať umíráme nebo žijeme, stále se vytváříme . . .

„A postupem času — snad — lidé budou moudřejší . . . Moudřejší . . .

„Pochopí však někdy?“

Opětně umlkl. Eliška neřekla na to ničeho, nýbrž pozorovala jeho zasněnou tvář s nekonečnou láskou.

Její duch nebyl příliš činným onoho večera. Byla jata nesmírnou spokojeností. Za chvíli položila na jeho rámě svou útlou ruku. On pohladil

78 Ze dnů přístích

ji jemně, pohlížeje stále do ozlaceného kraje. Tak seděli, až slunce zašlo. Až se Eliška náhle zachvěla.

Denton probral se náhle z těchto rozsáhlých výplodů svého snění a šel přinést jí šál.